

romániai **magyar** sajtó

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének időszakai szakmai lapja
IV. folyam, XVII. évfolyam, 2021. 1. szám • Ingyenes példány

Vándorló Brassai-tárlat

Spectator-díjasunk: Szokoly Elek
Hibrid tavaszi közgyűlés
Búcsú elhunyt kollégáinktól

4-5
6-9
25-31

Sóvidéki arcképek

A MŰRE legújabb riportkötete

2019 nyarán szervezett sóvidéki riporttáborunk – köszönet mindenki munkájának, hozzájárulásának, támogatásának –, egészen pontosan az ott készült anyagok, előző köteteinkhez képest némiképp eltérő műfaji megközelítésből álltak össze. Érdekes élethelyzetek ábrázolása helyett, amire alapesetben egy riport vállalkozhat, portrékat igyekeztünk felvázolni az írott szó segítségével és a fotós kollégák közreműködésével. Olyan sóvidéki személyiségekről, akik a maguk területén sikeresek, értékteremtőek, ugyanakkor közös bennük a szűkebb pátria iránti szeretet.

Így rajzolódtak meg az arcképei a festőművész apának és fiúnak, a gazdálkodásban eredményes ifjú

sóváradi hölgynek, a villámcsapástól leégett templomát közösségi összefogással újjáépítő plébánosnak, egy a fél várost közelről ismerő tanár úrnak, két, művészi szinten dolgozó fazekas családnak, egy a vidék legendakincsét is feldolgozó költőnek, egy elhivatott sportembernek, egy politikusból agrárvállalkozóvá lett fizikusnak, a helyi közélet krónikásának, s nem utolsósorban a közéleti embernek, aki Szováta polgármesteri székéből tovább lépve vezeti immár fél évtizede Maros megye önkormányzatát.

Bögözi Attila, D. Mészáros Elek, Győrffy Gábor, Kemenes Henriette, Nagy Miklós Kund, Sarány István, Székely Ferenc, Szucher Ervin, Szűcs László, Újvári Ildikó írásai Csiki Zsuzsi és Vicsi Judith fotóival.

A könyv bemutatóit Marosvásárhelyen július 14-én, míg Szováton július 15-én tartjuk.

Tartalom

- 3 Szűcs László: Kolozsvári bódésírató
- 4-5 Szabó Gyula: Idei Spectator-díjasunk: Szokoly Elek
- 6-9 Hibrid tavaszi közgyűlés Marosvásárhelyen
- 10 Böngészhető az online sajtólexikon
- 11 Györffy Gábor: Átalakuló közszolgálati média
- 12-13 Forró László: A Brassai sajtófotó-kiállítás Bukarestben
- 14-17 Bögözi Attila: Túlélő-e a sajtófotó avagy milyen a villám dörgés nélkül?
- 17-19 Boncidai-Szekely Szidónia: A valósághoz igazította a céljait
- 19 Az értelmiségnek ma kötelessége megszólalni céljait
- 20-23 Egy kulturális folyóirat kivégzése (és feltámadása) - sajtóvízhangokban
- 24 Megengedhetetlen a kulturális lapok eltiprása
- 25 Búcsú Antal Áron televíziós szerkesztőtől Búcsú Páll Gyöngyvértől
- 26-27 Balázs Bence: Könnyű repülést, te hollók hollója!
- 27 Emlékezés Zsehránszky Istvánra
- 28-29 Ágoston Hugó: Búcsú Bodor Banditól - mindig a szeretet
- 29 Búcsú a kertbarát rádióstól
- 30 Csinta Samu: Az örök hó határán
- 31 VI. Brassai Sajtófotó-pályázat 2021

romániai magyar sajtó
Alapítva: 1993

Kiadja a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete
Felelős kiadó, felelős szerkesztő: Szűcs László elnök
Postacím: 540027 Marosvásárhely – Tg. Mureș,
Tusnád utca 5. sz.
Web: www.mure.ro. Telefon: 0365-402-538.
E-mail: mure@mure.ro
Tipográfia: Benkő J. Zoltán, Vicsi Judith
Tördelés: Vicsi Judith
Készült az Europrint Nyomdavállalatnál, felelős vezető: Derzsi Ákos

Kolozsvári bódésírató

Teljesen értelmienül és fölöslegesen rontott rá a nyomtatott sajtóra Kolozsvár önkormányzata az-
zal a döntéssel, hogy a kincses városban mutató-
ban az egykori kétszázból megmaradt húsz újságárus
bódéból tizenhétnek nem hosszabbította meg a műkö-
dési engedélyét. Az írott sajtóban dolgozó kollégáknak
felesleges ecsetelni, mit jelent egy ilyen intézkedés, külö-
nösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a Román Pos-
ta messze nem látja el a közfeladatait oly módon, aho-
gyan azt a 21. században elvárhatnák a kiadók meg az
olvasók. A nyomtatott sajtó helyzetét sok egyéb tényező is
rontja, de mindegyiknél súlyosabb gondot jelent idejében
eljuttatni a lapokat az előfizetőknek. A mostani városhá-
zi lépés a szabadárusítást lehetetleníti el. (Emlékszem,
az ezredfordulón a Bihari Napló Rt.-t felvásároló osztrák
cég első intézkedéseinek egyike a kiadó addigi saját bó-
déhálózatának a felszámolása volt. Az egyetlen magya-
rázat az volt az Informmedia részéről, hogy amire nincs
szükségük Ausztriában, sem Magyarországon, arra Ro-
mániában sincs. Ebben is rosszul döntöttek.)

Azt is fölösleges részletezni, mennyivel súlyosab-
ban érint egy ilyen intézkedés kisebbségi lapokat, ame-
lyek helyzete amúgy is törékenyebb. Talán naivitás a ré-
szemről, de úgy gondolom, ilyen helyzetekben kellene
megszólalni a városvezetésben jelen lévő érdekvéd-
elmi szervezetnek. Ehhez persze tisztában kellene lenni az
ügysúlyosságával. Továbbá túltekintve a kolozsvári ese-
ten, érdemes lenne programszerűen, koncepciók kimun-
kálásával számba venni tömbben, szórványban, nagy-
városban és kisfalusi környezetben a lehetőségeket, az
alternatívákat, régi és új megoldásokat annak érdeké-
ben, hogy a kiadók javítsanak romló piaci lehetőségei-
ken. S távolról sem azért, mert ez pénz kérdése, az is, de
messze több annál. A nyomtatott lapokat megvásárolni
szándékozók pedig minél könnyebben hozzájuthassanak
kedvenc lapjaikhoz. Azt hiszem, ez közös érdeke lehetne
azoknak, akik egy asztal mellé ülve próbálnának megol-
dásokat keresni. A MŰRE nyitott egy ilyen párbeszéd el-
indítására, sőt, igazából megoldási javaslatokat is letet-
tünk már arra a bizonyos asztalra.

Szűcs László

Idei Spectator-díjasunk: Szokoly Elek

A koronavírus-járvány miatt szűk körben adták át április 10-én Kolozsváron az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) idei díjait, amelyekkel minden évben azok munkásságát ismerik el, akik tevékenységükkel hozzájárultak szakterületükön az erdélyi közművelődési élet fellendítéséhez. A sajtóban dolgozók számára elismerést jelentő díjat az idén a marosvásárhelyi Szokoly Elek vette át.

Szokoly Elek laudációja

Szokoly Elek nemrégiben napvilágot látott kötetét lapozgatva rögtön szembetűnik, hogy az írások bő két évtizednyi időkeretben születtek: 1990 és 2013 között.

Sok-e ez vagy kevés? Döntse el mindenki.

De vegyük tekintetbe, hogy Szokoly Elek ahhoz a nemzedékhez tartozik, mely élete nagyon nagy részét az emberiség aranykorának önreklámozott kommunizmus idején élte le, telibe kapta az 1956-os eseményeket követő „rendteremtést”. A megrettent vezetés féktelen terrorral (a keleti minták „alkotó” elsajátításával) igyekezett elejét

venni mindenféle másként gondolkodásnak. Szokoly Elek meg éppen azok közé tartozott, akik súlyos börtönökkel, az érdeklődésének és felkészültségének megfelelő értelmiségi létből kiszigeteléssel fizetett vétlenségéért. Hosszú börtön után érkezhettek el a számára nyilván üdítő, erőt adó marosvásárhelyi bábszínházi világosító állásáig. Persze nem az akár jelképesnek is tekinthető (meg)világítási effektusok kitanulása és alkalmazása miatt, hanem a viszonylag szélcsendes környezetben alakuló szellemi közegnek köszönhetően. Mondok néhány nevet, hogy érzékeltsem e közeg minőségét: Smaranda Enache, Csiky Boldizsár, Haller Jó-

zsef, Dan Culcer, Zeno Fodor. Ezzel is magyarázható, hogy az 1990-es esztendő eufóriájában rögtön munkához látnak és a Pro Europa Liga életre hívásával jól kialakult szellemi fegyverzettel láttak az új világ kialakításának. Az eufória persze hamar elmúlt, különösen Marosvásárhelyen, de az elkötelezett, kitartó munkának mindig volt (és van) szezonja. Ennek az egy-másfél évtizednek a termése a magvas, alapos tanulmányok sora, melyek közül nem egy csak ebben a kötetben látott először napvilágot magyarul. Ezekben az években sokat publikál román nyelven, hiszen szilárd véleménye, hogy nemcsak Románia, de szűkebben az erdélyi régió jövőjét is csakis együtt építhetjük fel és hogy a régió múltja, eddig megtett útja nem érthető meg csak egy közösség szemszögéből a többi közösség ignorálásával. Jövőt építeni pedig éppen elképzelhetetlen.

Sok-e, kevés-e a bő két évtized?

Kérem, vegyük tekintetbe, hogy a díj névadója, Krenner Miklós széles körben ható (mára már alig-alig

Az erdélyi Oscar-díjként is emlegetett szobrocskák átadás előtt

ismert) publicisztikai munkássága is alig hosszabb, mint két évtized. Arról aztán nem is beszélve, hogy a sokat hivatkozott „huszonkét év” sem több. Nem véletlenül hivatkoztam a díj névadójára, Spectatorra. A Felvidéken született közíró nagyon sokat tett a korszerű transzilvanizmus kimunkálásáért, köztudatba viteléért, neki is köszönhetjük, hogy a sokat hivatkozott eszmerendszert európai kontextusba helyezte, és szigorúan óvott az önimádat, önsajnálát minden megnyilvánulásától, a körülötünk élő közösségek mélyebb, empatikusabb megismerését vallotta minden sorában. Mai díjazottunk fél évszázaddal később, immár sok személyes és közösségi tapasztalat birtokában építette tovább – tudatosan, vagy csak saját meggyőződését kibontva – a krenneri örökséget. Immár a huszonegyedik századra készülve, tekintve.

Könnyű dolgom van, hiszen alaptételeit nyugodtan idézhetem A *hídverés örömei* (és kockázatai) című kötetének bevezetőjéből. „Erdélyiségem meghatározó. Erdély otthonom, szülőföldem és sírhelyem. Erdély nem nemzetállam, mint ahogy a sok kis közép-kelet-európai államocska szeretné láttatni magát. Erdély, a középkortól kezdve, egy „avant la lettre” Európa. Sokszínűségében, toleranciájában, feszültségében, nyugtalanságában.

Másutt: „Valójában sohasem akartam a kisebbségi kérdéssel foglalkozni. De egész életemben rákényszerültem. Kora ifjúságomban börtönvekkal fizettem érte. A kerékbe tört életpályát, a túlélés évtizedeiben a tüntető hallgatás jellemezte (... ezért sincs e válogatásban, 89 előtti írás). A zűrzavaros szabadság első éveiben született írásimmal, de főképp civiltársadalmi militáns és szervező tevékenységemmel (a Pro Európa Liga alapító tagjaként is), megpróbáltam bepótolni azt, amit azelőtt történelmi kényszerűségből, nem tehettem. Sohasem eleget.”

Ismét másutt: „...a '90-es években közírásaimnak nagy részét románul publikáltam abból a racionális elgondolásból, hogy sajátos kérdéseink feltárásával főképp a többségi társadalmat kell megcéloznunk, hiszen rajtuk is,

meggyőzésükön múlik sorskérdéseink megértése és esetleges elfogadása. ... És sokáig abban az illúzióban ringattam magam, hogy kisebbségi létünk természetesen előnyben részesíti közösségünket a valódi demokrácia megértésében és alkalmazásában, és felment az idegengyűlölet és a fundamentalizmus bűne alól. Sokáig úgy is tűnt.”

Aztán rá kellett jönnöm, hogy mi sem vagyunk mentesek a nemzeti önzéstől, önhiúságtól, kizárólagosságtól, sőt, idegengyűlöletől sem. Magyar nyelvű, magyar honfitársaimnak szóló írásaim akkor kezdtek elszaporodni.

Aki elolvassa kötetét – már ha nincsen ideje alaposabban megismerni díjazottunk sok tanulsággal szolgáló életútját, küzdelmeit – lépten nyomon felfedezheti ezeket az alap gondolatokat a vitairatok, tanulmányok, publicisztikai feljegyzések olvastán az okfejtések szövegtében, a vitapartnerek tiszteletében, az elvek következetes kifejtésében.

Kedvenc témaköre, a regionalizmus napjainkban mintha elfakult

volna, kikerült a viták homlokteréből nemcsak a politika porondján sikerült belevinni a szeparatizmus kátyújába, de mintha az elméleti szakemberek sem foglalkoznának vele. Pedig mindenféle – vélt vagy való félreértések, félremagyarázások – ellenére Szokoly

Elek meggyőződése – és vele együtt vallja laudátora is – bárféle (rejtett vagy leplezetlen) gyarmatosító szándék, szelídebb vagy agresszívebb dominancia építgetése közepette ez az az út, amelyen érdemes járni, mert ez méltó a ma, a holnap emberéhez. Mert – ismét idézem Szokoly Eleket –: az „eltékozolt provincia” együttélő nemzetei többet érdemelnek”.

A többször is elhangzott áldilemmát, úgy vélem, könnyű feloldani, mint ama bizonyos gordiuszi csomót: kinek sok, kinek kevés a bő két évtized... de csak így érdemes.

Szabó Gyula

Szokoly Elek az április 10-i, kolozsvári díjátadón

Hibrid tavaszi közgyűlés Marosvásárhelyen

Egyesületünk tavaszi közgyűlését a járványhelyzetre való tekintettel hibrid (fizikai jelenlét a marosvásárhelyi székházban, valamint online) tartotta. A zoom applikáción bekapcsolódókkal együtt a közgyűlés kezdetéig 37 szavazati joggal rendelkező kolléga jelentkezett be, így a második meghirdetés után Szűcs László elnök megállapíthatta, hogy az ülés a statútum szerint szabályos.

Az elnök javaslatára a közgyűlés elfogadta az előzőleg meghirdetett napirendet: Elnöki beszámoló (a Becsületbíróság elnökének a kiengesztelésével), Jelentés a 2020. évi költségvetés teljesüléséről, Cenzori jelentés ismertetése, 2021. évi költségvetés tervezet elfogadása, 2021. évi tevékenységi terv, a cenzori bizottság tagjainak a megválasztása.

Szűcs László szomorúan állapította meg, hogy a MÚRE 2020-as tevékenységére, mint más, hasonló profilú szervezetek esetében is, rányomta bélyegét a járványhelyzet, mely februártól szinte semmilyen közösségi rendezvény megszervezését nem tette lehetővé. Mindaz, amit végül sikerült tető alá hozni, szinte kizárólag az online térbe kényszerült, a nagyobb lélegzetű rendezvények, mint a hagyományos szárhegyi tábor, vagy a MÚRE megalakulásának 30. évfordulóját megünneplő eseménysor mind-mind elmaradt. A korlátozások még a helyi klubtalálkozók megszervezését sem tették lehetővé. A néhány kivétel üde színfoltot jelentett a pandémia sivárságában, ilyen volt például Bögözi Attila marosvásárhelyi újságíró változatos tematikájú, alaposan dokumentált, szépírói igénnyel megírt Híd a hálósobán át című kötetének (beszédes alcíme: történetek a hétköznapi sűrűjéből) a marosvásárhelyi várudvarban augusztusban megszervezett könyvbemutatója, melyen részt

vett az akkor még jelölt, azóta már polgármesterré választott Soós Zoltán is. Ugyancsak közönség előtt szerveztük az őszi díjátadónkat a Csíkszeredai Könyvvásáron.

Ilyen körülmények között a hangsúlyok áttevődtek olyan tevékenységekre, melyek korábban, hol idő, de leginkább pénzforrások hiánya miatt mindegyre halasztódtak. Így a tavaly tavasszal elkezdődött, s az ősz elejére befejeződött a MÚRE marosvásárhelyi székhelyének széleskörű felújítása, amikor az addig leginkább raktárnak használt kisterem új falburkolatot, új parkettet, új bútorzatot kapott. És sikerült a MÚRE archívumát is 80-85 százalékban rendezni (a folyamat az idén folytatódik), funkcionálissá tenni, olyan körülmények között, hogy a 2020-ra betervezett anyaországi pályázati pénzek, csak év november közepére futottak be.

Az egyesület költségvetése a múlt esztendőben a következőképpen alakult:

A bevételi oldalon, szinte egész évben a tagdíjakból befolyt 6111 lej mellett az RMDSZ 31 846 lejes működési támogatásából tudtunk gazdálkodni. Ezt egészítette ki, év végén a Bethlen Gábor alapítvány 1,2 millió forintos (15 916 lej) központi és 1 millió forintos (13 400 lej) vissza nem térítendő, célirányos támogatása

A pénzügyi beszámoló hangsúlyozta, hogy a 2020-as BGA támo-

gatások mindkét esetben fölöttébb mostoha körülmények között és jelentősen megkurtítva kerültek megítélésre, a járványügyi helyzetre való hivatkozással pedig a beígért februári időpont helyett novemberi folyósításuk komoly fennakadást okozott az egyesület működésében is, annál is inkább, mivel az elszámolási határidők (december 31.) nem módosultak.

A BGA pályázat, illetve a vissza nem térítendő támogatás összegei – a jelentős lefaragások mellett tetszőleges válogatásban lettek megítélve, így a Központi pályázat megítélt 1 millió forintjából mindössze háromféle tételt lehetett elszámolni: 450 ezer Ft riportkötetek és egyéb szöveges kiadványok szerkesztőinek honoráriumára, 200 ezer Ft riportkötet nyomtatására, 350 ezer Ft az online Sajtólexikon beüzemeléséhez szükséges fejlesztések megvalósítása (dizájn, programozás stb.) webfejlesztési, beüzemelési (informatikai, és webfejlesztési szolgáltatások rendszerüzemeltetési szolgáltatások díjai. Ráadásul minderről november végén szereztünk tudomást. A korábbi években, amikor legrosszabb volt a helyzet, akkor is legkésőbb májusig megkaptuk a pályázati pénzeket. Átlátható, kiszámítható volt a támogatás, lehetett gazdálkodni vele és belőle.

Még rosszabb a helyzet a vissza nem térítendő támogatás terén (1200 000 forint), ahol a támogató kikötötte, hogy a folyósított összeg mindössze két tételre számolható el: alkalmazott bérköltsége (600 ezer forint), továbbá elnöki vagy tordelői honorárium (szintén 600 ezer forint).

Ha mindezekhez hozzátesszük a vírushelyzet mindenféle tevékenységet ellehetetlenítő állapotát, örülnünk kell, hogy 2020-ban

A kicsi iroda a felújítás előtt és után

egyáltalán sikerült működtetni az egyesületet.

Hogy ez mennyire igaz, érdemes a költségvetési beszámoló kiadásai számadatait is áttekinteni:

Csupán adóból 2020-ban 14 535 lejt fizetett az egyesület, a kommunikációs és internet költségek 5 024,98 lejt tettek ki, székház bérlemény 1 490,88 lej, kiadványok nyomdai költsége 16 330,16 lej, kutatási program (A média nyelvezte) 21 519,98 lej, webhosting 2 399,99 lej, útiköltség 3 802,16 lej, fizetések 22 297 lej, könyvelő honorárium 4 260 lej, cenzori honorárium 850 lej, ügyvédi honorárium 1 000 lej, székházfelújítás (festés, parketkezés, bútorzat stb.) 11 166,99 lej, különböző jogdíjak, szolgáltatási szerződések 5 350 lej, irodai álló- és fogyóeszközök 2 481,85 lej, hogy csak néhányat említsünk a fontosabb tételek között.

Az egyesületnek összkiadása 2020-ban 116 137,71 lej volt, olyan körülmények között, míg a bevételek oldalán 105 893 lej. Bár ez látszólag azt jelenti, hogy többet költöttünk, mint amennyi jövedelmünk volt, ez azért nem igaz, mert 2021 januárjában a Communitas beleegyezett, hogy a székházfelújítást, működési költségként teljes egészében átvállalja a megítélt nyomtatási költségek fel nem használt összegének terhére, ami nagyjából fedezi a különbözetet.

Így a 2021-es esztendő nem üres zsebbel indult, a fent említett öszszegnek köszönhetően, s amit beszámolójában külön kiemelésre érdemesített Szűcs László, az a tagdíjak már említett eddig soha nem tapasztalt összege, ami számszerűsítve 2021. március 1-ig több mint 11 000 lejt jelentett, ami majdnem eléri a BGA normatív, egy millió forintos támogatásának szintjét, olyan körülmények között, hogy a közgyűlésig nem minden MŰRE tag fizette még be a 2021-es tagdíját.

Az idei tervekről szólva az elnök hasonló sarokszámokról beszélt, mint amilyenek a 2020-as év számai voltak. Így az egyesület az RMDSZ-től működési támogatás címen 35 000 lejre számít, a Communitas nyomtatási támogatása 20 000 lej, a BGA meghívásos pályázatán 1,2 millió forint, központi pályázatból 3 millió forintra pályázik az egyesület. A pénz idén sem lesz mindenre elegendő, hiszen 2021-ben a legnagyobb rendezvény a MŰRE 30 (+1), az egyesület megalakulásának évfordulója lesz, melyet Gyergyószárhegyen tervezünk megszervezni, ha a járványhelyzet engedi szeptember, második felében. Ennek tervezett költségvetése 25 000 lej, a költségek fedezésére a saját források mellett számítunk a Hargita megyei tanács, Csíkszereda polgár-

mesteri hivatala, Magyarország csíkszeredai főkonzulátusa és a Communitas támogatására is.

Egy másik fontos rendezvényünk a 2021-es MŰRE riporttábor, melynek idei helyszíne Nagybánya és Máramaros vidéke lapzártánk után, június első hetében. A tábor tervezett költségvetése 6-7 000 lej, e rendezvény költségeinek fedezésében a saját források és a helyi segítség mellett számítunk Magyarország kolozsvári főkonzulátusának támogatására is.

Szűcs László elmondta: idén is lesz hagyományos őszi MŰRE tábor Gyergyószárhegyen, ha a járványhelyzet megengedi, szintén szeptemberben, jelenlegi szándék szerint összekötve a MŰRE 30 (+1) rendezvénnyel. Itt a saját források mellett számítunk a Hargita megyei tanács és a Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központ támogatására is. A tábor tervezett költségvetése 7 500 lej.

Együttműködésben a vajdasági és kárpátaljai társszervezetekkel, tematikus szakmai továbbképzéseket tervezünk egyenként 5-5000 lej körüli költségvetéssel erdélyi és/vagy partiumi színhelyen videó-újságírás, egészségügyi

(folytatás a következő oldalon)

Hibrid tavaszi közgyűlés Marosvásárhelyen

(folytatás az előző oldalról)

szakújságírás témájában. Hasonló programot tervezünk az utolsó negyedévben, melynek célja a korábbi sajtónyelvi kutatásunk alapján a különböző médiumok nyelvi színvonalának a növelése.

Továbbá a működési költségekre is elkülönítünk 45 000 lej, ebbe bele foglaltatik, a költségvetés felé fizetendő adók, székház bérlemény, telefon, internet, házadó, hosztingszerződések, webfejlesztések, fizetések kiszállási díjak, útiköltség, könyvelői, cenzori, ügyvédi honoráriumok, szolgáltatási szerződések, szolgáltatási díjak, diplomák, pályázatok díjazási kerete stb.

Sarány István, a Becsületbíróság elnöke ismertette a testület éves tevékenységéről szóló beszámolóját (ezt teljes terjedelmében közöljük lapszámunkban), és felolvasásra került a cenzori jelentés is, amit a bemutatott beszámolók elfogadása követett, majd a közgyűlés elfogadta a 2021-es költségvetési tervezetet is.

A közgyűlés döntött arról is, hogy a jövőben a törvényes előírásoknak megfelelően az egyesület tevékenységét nem egy cenzor, hanem háromtagú cenzori bizottság ellenőrzi. Ennek elnöke Horváth Annamária, tagok Kemenes Henriette és Balta János. A közgyűlés ellenszavazat nélkül szavazott bizalmat az új bizottsági tagoknak.

A különfélék napirendi pontnál Bögözi Attila, ügyvezető igazgató ismertette a Spectator Alapítvány és az AZMR egyesület körüli zavaros állapotok megszüntetésére és a törvényesség helyreállítására tett ügyintézés közgyűlésig elért eredményeit, illetve azokat a lépéseket, melyeket a közeljövőben még meg kell tenni.

Az egyesület alapította Spectator Alapítvány esetében az nehezítette a tisztázást, hogy 2017-ben Karácso-

nyi Zsigmond, az alapítvány akkori elnöke lemondott, majd 2018-ban az alapítvány Csíkszeredában megtartott közgyűlésén megválasztott új elnököt a bejegyzéssel megbíztak máig sem tisztázott körülmények között egyszerűen nem jegyeztették be. Ezt követően 2019-ben a MŰRE tisztújító közgyűlésén az egyesület Szűcs László személyében új elnököt választott, akinek az alapítvány alapító okirata alapján át kellett volna vennie az alapítvány elnöki tisztségét is, csak hogy elődje, Rácz Éva, bár 2018-ban törvényesen lett megválasztva Spectator elnöknek, mivel megválasztása a törvényszéken nem lett bejegyezve, jogi megoldást kellett találni az előállt helyzet megoldására. Ezért az egyesület ügyvédet fogadott, hogy segítse a folyamatot úgy megoldani, hogy az ne legyen törvénybe ütköző. Nehezítette a visszas helyzetet az is, hogy az alapítványnak 1993-as megalakulása óta nem volt működési statútuma, ami némi fogódzót nyújthatott volna a követendő lépésekhez. Ezért ezt a hiányosságot is pótolni kellett, majd az ügyvezető javasolta a közgyűlésnek, bízza meg az Igazgatótanácsot, hogy az alapító nevében eljárva tagjai közül nevesítse azokat, akik az újonnan felálló Spectator kutatórumba a MŰRE-t képviselik, tudva azt, hogy a Spectator kutatórumi tagjainak több mint fele a MŰRE IT tagja kell legyen.

Az AZMR betűnevű egyesület jogi helyzete még bonyolultabb. 1990-ben, amikor a MŰRE megalakult, egyesületként történt bejegyzésekor a MŰRE betűnév román megfelelője az AZMR lett (Asociația Ziariștilor Maghiari din România). 1993-ban, amikor az egyesület székhelyét Csíkszeredából Marosvásárhelyre költöztették, az akkori ügyvezető elnök kéréssel fordult a csíkszeredai bí-

rósághoz, melyben eredeti szándék szerint az egyesület székhelyének megváltoztatását akarta kérelmezni, a folyamodványába azonban tévesen azt kérte: „rugăm radierea AZMR”, és ennek a kéresemnek a csíkszeredai bíróság eleget is tett. Ennek folyományaként 2021 márciusáig ügyvédi segédlettel a marosvásárhelyi bíróságon nem sikerült semmiféle hivatalos papírra bukkanni, ami jogi értelemben az AZMR-re léteire vonatkozna. Ez azért is fölöttébb furcsa, mert 1993 és 2004 között az egyesület Marosvásárhelyi székhellyel folyamatosan működött, fizetett adót, s tett eleget mindenféle egyéb kötelezettségnek. Több vezetőségváltás is történt, melyeknek az országos nyilvántartó jegyzékben azonban semmi nyoma. Aztán jött 2004, amikor a MŰRE akkori vezetősége megalapította az UJMR (Uniunea Jurnaliștilor Maghiari din România UJMR – Magyar Újságírók Romániai Egyesülete MŰRE) nevű egyesületet, melyről alapszabályba foglalták, hogy fuzionálhat az AZMR-vel. Máig rejtély, miért kellett új egyesületet alapítani, ha egyszer az működött, bár jogi értelemben nem létezett, meg az is, miként sikerült a MŰRE magyar nevet átmenteni az új egyesület nevébe, amikor az már egyszer be lett jegyezve. Továbbá a fúziót bár bejelentették, a folyamatot a vezetőség elmulasztotta levelezni, lepapírozni, megküldeni különböző szervezeteknek (pénzügy stb.), s így állhatott elő az az abszurd helyzet, hogy 2017-ben felszólítást kapott a MŰRE, mint AZMR szíveskedjék tíz évre visszamenőleg letenni a pénzügyi mérleget, amit elmulasztott. Ez több ezer lejes kiadást jelentett az egyesületnek, s magát a kusza történetet azóta sem sikerült kibogozni. A jelenlegi ügyvezetés, szintén ügyvédi segédlettel,

Székhelyünk Tusnád utcai bejárata az új cégtáblával

ezért dolgozik valamilyen megoldáson, aminek néhány héten belül meg kell történnie, mert önmagában is elég nehéz egy létező egyesületet működtetni, hát még malomkőként tovább cipelni egy nemlétező, pontosabban egy rég nem működő egyesületet is.

A közgyűlésen elhangzott még, hogy az első negyedévben három alkalommal tartottak az idén online megbeszélést a külhoni ma-

gyar újságíró szervezetek (MŰRE, VMŰE, MŰKSZ) képviselői, legutóbb március 13-án. A korábbi – januári és februári – egyeztetések alkalmával felvetődött a járványkezelés helyzete az egyes országokban a Kárpát-medencében, a sajtó szerepe, felelőssége e rendkívüli helyzetben, az újságírók védelme stb. E témakör kapcsán fogalmazódott meg az igény, hogy történjenek egyeztetések a sajtó műkö-

désével kapcsolatos jogszabályi környezet kölcsönös megismerésére, egy, a MŰRE által korábban kiadott Médiajogi kalauz elkészítésére, mely bemutatja az érintett országok ilyen tárgyú jogszabályait.

A beszélgetések során elhangzott, hogy lehetőség van az online romániai magyar sajtólexikon bővítésére más külhoni régiókban élő és dolgozó kollégák szócikkével, továbbá egy új, külhoni sajtószemle portál létrehozására. A médiaetikai ügyek közös kezelése kapcsán kérdések vetődtek fel a Média Önszabályzó Testület működésével kapcsolatban, ezzel összefüggésben a MŰRE felajánlotta, hogy az egyesület szeptemberre tervezett jubileumi találkozója alkalmával megszervezi a MÖT ülését is, egyúttal támogatja, hogy a testület soros elnökségét a vajdasági kollégák vegyék át. Az egyesületek a szakoktatás területén is tervezik az együttműködést.

Szűcs László ismertette, hogy néhány hetes tesztüzemmód után végleges formájában elérhetővé válik a folyamatosan bővíthető a sajtólexikon.ro címen elérhető Romániai Magyar Online Sajtólexikon. (A témáról lásd írásunk a 10. oldalon.)

Új elnök a MŰOSZ élén

Kocsi Ilonát, a Boom magazin főszerkesztőjét, a Világgazdaság egykori főszerkesztőjét választották május végén a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MŰOSZ) elnökének. A legrégibbi és legnagyobb magyar médiaszakmai szervezet új vezetője a szakmaiságra helyezné a hangsúlyt.

Kocsi Ilona úgy látja, a MŰOSZ érdekképviselői szerv, de a szakmai nivóját is hivatott magasán tartani, a sajtószabadság képviselője, a sajtó normáinak betartatása alapvető feladata maradt. „Nagyon megosztott a szakma, de a jobb részének elemi érdeke és talán igénye is, hogy ez a megosztottság csökkenjen, hogy valami összetartó erő legyen, és ez a szakmai tisztesség, a korrekt tájékoz-

tatás, az alaposan feldolgozott anyagok közlése lehet. Szerintem a minőségi újságírás minden újságírónak a szívügye lesz és volt is” – mondta Kocsi Ilona.

„Nem árokásást, hanem árokbetemetést, nem jobb- és baloldali újságírókat, hanem szakmai normá-

kat betartó újságírókat szeretnénk a MŰOSZ-ban látni” – összegzett az új elnök, akinek kifejeztük jókívánásainkat, s megegyeztünk abban, hogy törekszünk a szervezeteink közötti gazdagabb kapcsolatok újbóli kialakítására.

Böngészhető az online sajtólexikon

Néhány hetes tesztüzemmód után végleges formájában elérhető a folyamatosan bővíthető Romániai Magyar Online Sajtólexikon (sajtolexikon.ro)

Még 2020 tavaszán láttunk hozzá a terv kivitelezéséhez, miután egyértelművé vált, hogy a járvány miatt a szakmai rendezvények megtartása nem lehetséges. Szakemberek bevonásával elkészült egy kérdőív, továbbá a beérkező adatok feldolgozását segítő szócikk-minták. Megvásároltuk a sajtolexikon.ro domain nevet, megtörtént az oldal szerkezetének kialakítása, programozása, végleges formába öntése. Az online formátum előnye, hogy publikussá válása után a lexikon szócikkei folyamatosan bővíthetők, szerkeszthetők, az esetleges tévedések, elírások javíthatóak. Je-

len pillanatban mintegy kétszáz-negyven szócikket tartalmaz a gyűjtemény.

Célunk, hogy minél teljesebb képet alkothassunk arról: kik jelennek ma a médiában dolgozók körét, illetve a közelmúltban kik voltak a romániai magyar sajtó munkatársai, beleértve a nyomtatott, audiovizuális és online médiát (riporterek, szerkesztők, publicisták, olvasó- és tördelőszerkesztők, rádiós és televíziós műszaki munkatársak stb.).

A beérkezett adatlapok mellett forrásként használtuk az elérhető nyomtatott és online adatbáziso-

kat, lehetőség szerint minden esetben frissítve az ezekben megjelenő információkat.

Kérjük azokat a kollégákat, akik még nem tették meg, küldjék el a mure@mure.ro címre kitöltött adatlapjukat, vagy akár a kész szócikket, azokkal az adatokkal, amelyeket fontosnak vélnek megjeleníteni. Ugyanitt jelezhetik, ha téves adatra bukkannak, illetve azt, ha meglévő szócikkekhez kiágészító információik vannak.

Ez a névsor megmutatja, mennyire erős és sokszínű a sajtónkban dolgozók közössége, ennek szerepe lehet a társadalmi elismertség növelésében. Ugyanakkor méltó emlékezés a lexikon mindazokra, akik már nincsenek közöttünk. Már az adatgyűjtés során megtapasztaltuk, vannak olyan egykori kiváló kollégák, akikkel két-három évtizede még együtt dolgoztunk Egyesületünkben is, ám az online térben jelenleg semmilyen információ nem lelhető fel róluk. Ezen a hiányosságon is igyekszik segíteni ez a kezdeményezés.

Legyetek jelen! Legyetek benne!

Anyagaink az Arcanumban

A tavasz folyamán kapcsolatfelvételt került sor a MŰRE és az Arcanum Digitális Tudástár között, melynek eredményeként a közeli hetekben megtörténik a Romániai Magyar Sajtó korábbi lapszámainak a digitalizációja, s megjelenítése az Arcanum kínálatában. Ugyanezen megegyezésnek köszönhetően digitalizálják és teszik elérhetővé az Ady Endre Sajtókollégium egykori végzős diákjainak záróvizsga szakdolgozatait, amelyek sok esetben fontos forrást jelenthetnek a médiával foglalkozó kutatók számára.

Átalakuló közszolgálati média

11
TÉKA

Rácz Éva könyve – amely A közszolgálati rádió átalakulása címmel jelent meg 2020-ban az Erdélyi-Múzeum Egyesület kiadásában – a személyes kötődésnek, a Kolozsvári Rádió munkatársaként szerzett biztos háttérével mutatja be a közszolgálati rádiózás múltjáról és jövőjéről szóló kutatását, a közszolgálati rádiózás változásait az 1989–2016 közötti időszakban.

A kötet a szerző korábban védett doktori dolgozatának szerkesztett és átdolgozott változata. A feltárás alapvető kérdése, hogy a folyamatosan változó médiahelyzetben a közszolgálati rádiózás mennyire esett áldozatul a kereskedelmi rádiók térhódításának, és mennyire tudja betölteni hagyományos szerepét. A kérdés megválaszolásához a szerző egy alapos esettanulmányt, a Ko-

lozsvári Rádió működésének elemzését használja fel, ennek alapján jut általánosítható következtetésekre a mai közszolgálati rádiózással kapcsolatban.

Rácz Éva aprólékosan megválasztott elméleti háttérbe ágyazza kutatását. Az első fejezetek a rádiótipológiával/műsortipológiával és a közszolgálati meg meghatározásával foglalkoznak, magukba foglalják a rádiózás fejlődési irányainak, a közszolgálati különböző válfajainak leírását, valamint az ehhez tartozó európai és hazai jogi keretet, a romániai médiaszabályozás előírásainak az elemzését. A romániai magyar média részletes bemutatása, majd a Kolozsvári Rádió történetének, múltjának és jelenének a leírása szintén az alapvető kutatási kérdések megválaszolásához

szükséges elméleti háttér készíttik elő. A személyes jelenlét, a rádiós munkaviszony ugyanakkor lehetőséget biztosított számára, hogy a helyszínen gyűjtson adatokat a kutatással kapcsolatban, így számba vegye az intézmény eseményeihez kapcsolódó kiadványokat, interjúkat készítsen a rádió munkatársaival, illetve az intézményi archívum hiányában a szerkesztők személyes archívumait használja.

A kötetben megtalálható kutatás olyan médiafolyamatokat és működési modelleket elemez, amelyek nem csak rádiós közegben, hanem az egész médiarendszerre általánosan is jellemzők. Gondolok itt az online jelenlét alakulására, a digitális tartalmak megjelenésére és terjedésére, vagy a szórakoztató tartalmak irányába történő elmozdulásra. A szerző részletesen áttekinti azt a folyamatot is, amelynek eredményeként a Kolozsvári Rádió honlapja arculati és tartalmi változáson ment keresztül. A vizsgált időszakban a műsorstruktúra elemzése mutathat rá azokra az átalakulásokra, amelyek az oktatónyelvi és a szórakoztató műsorok arányát illetik. A műsorrácsok összehasonlítása beigazolja a média egészében zajló folyamatot, ám bár a szerző szerint a mértéke kevésbé hangsúlyos a Kolozsvári Rádió esetében. A kutatás a rádiós megszólalás nyelvi szempontjait is elemzi, és arra a következtetésre jut, hogy oda kell figyelni a nyelvi normaközvetítő szerepre a szórványban élő romániai magyarok felé.

Rácz Éva médiatörténeti szempontból és a jelenben zajló folyamatkutatásként is fontos eredményekre jut, melyek hozzájárulnak a médiakörnyezet értelmezéséhez, a rádiózási modellek jövőjének megértéséhez, a médiatartalom és a médiafogyasztó közötti kapcsolat értékeléséhez.

Rácz Éva kötete az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadójának gondozásában jelent meg

Györffy Gábor

2021.
rms

A Brassai sajtófotó-kiállítás Bukarestben

A Bukaresti Magyar Kulturális Intézetben május 18-ig volt látogatható a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) a Brassai néven ismertté vált – polgári nevén Halász Gyula – fotográfusról elnevezett sajtófotó-pályázata nyertes munkáiból készült kiállításának. A MÚRE először hat évvel ezelőtt hirdette meg a pályázatot, amelyre már az első alkalommal és azóta is folyamatosan küldenek képeket a hazai újságírókon kívül magyarországi, kárpátjai és vajdasági fotósok egyaránt. A pályázatra minden alkalommal az előző évben készült képekkel nevezhetnek be a résztvevők.

A tavalyi különleges évben a MÚRE további két pályázatot hirdetett meg 2020-ban a koronavírussal kapcsolatos változások megörökítése céljával. A riportpályázat a Visszatérés nevet viseli és a koronavírus járvánnyal kapcsolatos rendkívüli intézkedések utáni időszakkal, a hétköznapiakhoz való visszatérés különböző élethelyzeiteivel kapcsolatos riportok készítésére ösztönözte az újságírókat.

A másik pályázat ugyancsak fotográfiai témájú az *Egy járvány (h) arcképei* Memento COVID-19 című, amelynek díjnyertes alkotásai a Brassai sajtófotó pályázatra beérkezett képekkel együtt megtekinthetők a Bukaresti Magyar Kulturális Intézetben.

A bukaresti kiállítást **Hegedűs Csilla** államtitkár, az RMDSZ szóvivője nyitotta meg. Elmondta, családjában négy generáció óta vannak, voltak újságírók, köztük olyanok is, akik sajtófotózással foglalkoztak. Éppen ezért óriási alázattal közelíti meg ezt a munkát, hiszen a sajtófotósok munkája nélkül messze annyira nem volna élvezhető mindaz, amit a sajtóban olvashatunk. Hozzátette, pontosan tudjuk, hogy egy jó kép tökéletesen elmondja mindazt, amit esetleg szeretne a szerző bemutatni. Az elmúlt esztendőben nagyon nehéz állapotok voltak nálunk, éppen ezért mindaz, amit itt látunk, még akkor is, ha nincs mindenkin maszk ezeken a képeken, a koronavírus-járvány rányomta a bélye-

gét erre a kiállításra és mindarra, ami bennünket körülvesz. Innen is látszik, hogy milyen hűen tükrözi a sajtófotó mindazt, ami bennünket körülvesz. Csodálatos hangulatokat ragadtak meg. Természetesen van olyan, ami előtt megdöbbenve állunk, van olyan, ami előtt elgondolkozunk, elmosolyodunk, vagy egyszerűen állunk és csodáljuk, hiszen művészi alkotások is vannak ezek között. A megnyitón Hegedűs Csilla elmondta, úgy nőtt fel, hogy a sajtószabadság, a sajtóetika szent dolog, éppen ezért nagyon tiszteli azokat, akik nap mint nap megharcolnak azért, hogy az igazat el tudják mondani. Úgy a nemrég ünnevelt sajtószabadság napján, mint a mai kiállítás megnyitója alkalmával is, tulajdonképpen nagyon nagy köszönetet kell mondanunk a sajtónak. Az amin keresztül mentünk az elmúlt esztendőben, sokkal nehezebb lett volna, ha a sajtósok nem tájékoztattak volna nagyon objektíven, érzékeny módon arról, hogy mi történik a koronavírus-járvánnyal és most az oltási kampányban ne álltak volna az emberek mel-

Sánts István Csaba Feketetői sorozatának egyik képe (Brassai pályázat)

Sánta Csaba Egy csésze kávé című képe a pályázati anyagból

lett és ne segítették volna azt, hogy mindenki pontos információhoz jusson. Ezt a munkát, nem csak az elmúlt esztendőjét, hanem az elmúlt sok-sok évét nagyon szépen köszönöm.

Kósa András László a Bukaresti Magyar Kulturális Intézet igazgatója hangsúlyozta: Harmadik éve házigazdái a Brassai sajtófotópályázatra beérkezett munkák válogatásának. Évről évre nagyon jó anyagok érkeznek. Tényleg különleges ezeket Bukarestben bemutatni, hiszen a román sajtóban a sajtófotó műfaj kicsit háttérbe szorult, elhanyagolt. Mindig is fontosnak tartottuk, hogy olyan projekteket, eseményeket, irodalmi-kulturális műveket mutassunk be, amelyek picit példaképszerűen is működhet a román közönség számára. Úgy gondolom, hogy a sajtófotó épp egy ilyen. Különösen hangsúlyos az intézetnek a fotókiállításokkal kapcsolatos megjelenése, több ilyen is van egy évben. Ez a kiállítás, amint a megnyitón is elhangzott, arról szól, hogy a sajtófotónak is legyen megfelelő helye Romániában – mondta a Bukaresti Magyar Kulturális Intézet igazgatója.

Simion Mechnot, az Agerpres hírügynökség fotóriporterét, a hírügynökség fotó részlegének egykori vezetőjét arra kértük, szakmai szemmel értékelje a kiállítást. „Azzal kellene kezdenem, hogy én általában az objektív mögött állok. Ezennel kicsit nehezebb kifejeznem magam. A fényképeket nézve elememben érzem magam, felfigyeltem a romániai és nem csak romániai magyar sajtóban dolgozó kollégák érzékenységére. Gratulálni szeretnék ezúton is a fotópályázat szervezőinek, hogy mégis van valaki, aki gondol a szakmánkra, hiszen én is ehhez tartozom. 2000 után a Román Sajtóklub eltűnése következtében itt nem figyel ránk senki. Mi román fotósokként más-hol szervezett versenyekre kell benevezzünk, mint például az AFP, az Associated Press hírügynökségek által szervezettek, vagy különböző, gyakorlatilag nem sajtófotózásról szóló pályázatokra. Véleményem szerint a román sajtónak is gondolnia kellene fotóriportereire és kiemelje azt, hogy mi is létezőnk, mi is tagjai vagyunk a sajtónak, sajtómunkások vagyunk, de nem értékelnek minket értékünknek megfelelő szinten, ami nem jó.

Lát valami különbséget a Bukarestben készült sajtófotók és az itt kiállított képek között?

Nem. Hírügynökségben dolgozom és van 8-9 fantasztikus kollégám. Ha megnézik az Agerpres honlapját majdnem ugyanazt láthatják. Az, hogy nincsenek kiemelve, kiállítva bizonyos fényképek, ez fáj, versengés is van a piacon, hiszen léteznek magán hírügynökségek is. A szakmának kellene összefogni, hogy kihozza mindazt, ami jó. Ezeket a fényképeket rendkívüli erőfeszítések folytán készítették el. Senki nem higgye, hogy nagyon könnyű. Nem annyiból áll, hogy kezdedbe vettél egy telefont vagy fényképezőgépet és egyet kattintottál. Ezeken a képeken látszik, hogy meggondoltak. Minden hivatásos fotós meggondolja, hogy mit, hogyan fényképez. Egy virágot lefényképezni, az teljesen más, nem a fotóriport készítésével talál. Figyeljék meg, hogy vannak nagyon érzékeny fényképek is, amilyeneket nem tud bárki elkészíteni.

Forró László

Túlélő-e a sajtófotó avagy milyen a villám dörgés nélkül?

Gondolatok egy sajtófotó-kiállítás megnyitójára

A Csíkszeredai megyeháza Galéria után március 25-től a marosvásárhelyi Bernády Házban is megtekinthető a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) által meghirdetett Brassai sajtófotó pályázatra érkezett munkák javából készült kiállítás, mely hagyományteremtő szándékkal keresi helyét a székely főváros rendezvényhelyszínei között (korábban volt már az unitárius egyház Bolyai téri tanácskozmányi termében is), s úgy tűnik, a Bernády Közművelődési Egyesület jóvoltából, a marosvásárhelyi magyar közművelődési ház emeleti kiállítótermeiben végre hálás helyszínre talált. A fotóanyag itt a maga teljességében mutathatja fel azon értékeit, melyek évről évre a folyamatos előbbre lépés, a minőség, a művészi igényesség biztos jeleivel újabb és újabb szintet jelentenek a romániai magyar sajtófotó kibontakozásában.

Nem véletlen emelte ki a tárlatnyitón Nagy Miklós Kund művészeti író, hogy a Brassai 2020 anyaga összességében jobb, mint az előző évek bármelyike, ami egyben visszaigazolja a MÚRE azon törekvését is, hogy az újságíró egyesület az immár hatodik alkalommal meghirdetett sajtófotó pályázattal katalizátor kíván lenni abban a folyamatban, mely a romániai magyar sajtófotó felzárkózó törekvéseit támogatja, ha egyelőre nem is az elit kultúra magas köreibbe, de mindenképpen a hazai fotográfia gazdag hagyományokat ápoló azon köreihez, melyeknek alapját a sajtófotó pályázat névadója jelenti, s melynek mai sokszínűségét, egyre számottevőbb nemzetközi tekintélyét az Erdély-szerte aktívan tevékenykedő fotóklubok népes tábora gyarapítja.

Volt idő amikor a fotóművészet amolyan mostoha gyerekeként te-

kintettek a sajtófotóra, jeles fotográfusaink, ha nem is úri paszsióból, de mellékesen készítettek ugyan sajtófotónak kategorizálható fényképeket, ám a nyomtatott sajtótermékekben megjelenő fotók, mindössze az írott szöveget kiegészítő illusztrációk szerény kategóriájában, nem sok babérta számíthattak a minőségi fotográfiákért rajongó, műértő közönség körében.

Nemzetközi szinten a World Press Photo (WPP) egyre színvonalasabb, egyre nagyobb hatású, nemzetközi visszhangú kiállításai jelentették az áttörést, olyannyira, hogy a kilencvenes évek végéig a kiállításai várva várt események voltak nemcsak a fotográfus társadalom egésze, de a tárlatlátogató közönség számára is. Vitathatatlan, hogy ez a nemzetközi anyag sokáig jóval népszerűbb, nagyobb tekintélyű volt, bármely más nemzetközi versengés bemutatójánál, ám ez

BRASSAI – 2019

expoziție de fotografie de presă
sajtófotó kiállítás

2021.05.05-05.18.

Szucher Ervin, Bögözi Attila és Sarány István a csíkszeredai sajtófotó kiállítás megnyitója után

a nemzetközi motor mintegy beindította, ha úgy tetszik, felfelé ívelő pályára állította a nemzeti sajtófotó minőségi tisztulásának folyamatát.

Erdélybe minden időkből, és szinte az élet minden területén fáziskéséssel érkeztek meg a különböző nemzetközi trendek hullámai, így a sajtófotó elismertsége, önálló műfajként való megjelenése is sokáig váratott magára, még 2015-ben (a Brassai sajtófotó pályázat meghirdetésének első évében) is voltak olyan hangok, melyek szerint egy romániai magyar sajtófotó kiállítás nem képes a saját lábán megállni. A kételkedők főként azzal érveltek, hogy a romániai magyar sajtónak túl kicsi a merítése ahhoz, hogy képes legyen időt álló értékeket kitermelni magából, a napi sajtóban megjelenő fotók nem mindenike (talán szürke többsége) tekinthető sajtófotónak, mi több a sajtófotósok többsége sem sajtófotókat készít, hiszen az, aki a fotót elköveti gyakran nem hivatásos fotós, legtöbbször újságíró (akinek – tisztelet a kevés kivételnek – fogalma sincs a fotográfiáról), akinek – a digitális világ térhódításával – kezébe nyomtak egy „szappantartót”, hogy cikkéhez fényképet is készítsen. Ez pedig oly messze áll a sajtófotózástól, és annak végtermékétől a sajtófotótól, mint Makó Jeruzsálemtől.

Szerencse, hogy az így gondolkodók, egy mindinkább szűkülő ki-

sebbséget jelentenek, a sajtófotó, s főként a minőségi sajtófotó, egyre inkább polgárjogot nyer nemcsak a print sajtó hasábjain, hanem a közönség érdeklődési körében is, amit meggyőzően visszaigazol, nemcsak a Brassai sajtófotó pályázatra érkezett munkák javából készülő kiállítások városról városra történő vándoroltatásának sikere, hanem az az évről évre növekvő érdeklődés is, mely e rendezvényeket övezi.

Ami mindezt determinálja az természetesen az, hogy milyenek a kiállított képek, melyek a kiállítások színvonalát meghatározzák. Tudom, hogy egy-egy sajtófotó-kiállításról és -pályázatról értékelőleg beszélni szinte lehetetlen, (e sorok írója lévén műkedvelő és nem föltétlenül műértő), de ha tényleg értékelnünk kellene a fotográfiai teljesítményt, az alkotói kvalitást, akkor talán a hírfotót léteiben meghatározó általános sajtó- és társadalmi viszonyok vizsgálatából kellene kiindulnunk. Mert a kettő összetartozik. Másfelől úgy vélem az évente ismétlődő Brassai tárlatokat azért is nehéz a romániai magyar sajtófotó egészét tekintve értékelni, mert szinte lehetetlen elemezve áttekinteni mindent, ami nem került a falra, illetve nem tudható, hogy amit be sem küldtek

a versenyre, milyen nívójú. És akkor még nem is szóltam a körülményekről, melyek között a mai sajtófotónak helyt kell állnia. És itt magára a sajtóra gondolok, különösen abban az értelemben, ahogyan róla még alig néhány évtizede beszéltünk. Mert a jelent a nyomtatott lapok nagyobb részének egyre gyorsuló halódása, illetve az internetes média profilváltása határozza meg. Bizonyos hagyományos nyomtatott lapfajták – a politikai napilap, a szakmai, kulturális hetilap, a művészeti, tudományos folyóirat – eltűntek vagy hamarosan eltűnnek a piacról. Azt hiszem, ma már kimondhatjuk: a hagyományos értelemben vett sajtónak (lassan) vége. Ezt a szót akár el is

felejtethetjük. Ennek persze mélyreható következményei vannak a sajtófotót illetően is. Annak az online sajtónak, amelyet éppen csak

megszokhattunk szűk két évtizede, úgyszintén takarodót fűjtak a közösségi(nek mondott) médiumok. Mindez olyan hatású, mint a villám dörgés nélkül.

A hozzáértő szemlélődőnek elég pontosan látszik, hogyan halnak, halódnak a hagyományos nyomtatott

Volt idő, amikor a fotóművészet amolyan mostoha gyerekeként tekintett a sajtófotóra.

(folytatás a következő oldalon)

Túlélő-e a sajtófotó avagy milyen a villám dörgés nélkül?

(folytatás az előző oldalról)

lapok, a neten zajló átalakulások pedig mindegyre hektikusabbak, nehezebben átláthatók. De folynak.

És mindezekből adódik a messze nem költői kérdés: mindez a hagyományos értelemben vett sajtófotó elsorvadásához is vezet, vezethet?

A kérdésre a Brassaï sajtófotó tárlaton kiállítók nagy többsége 2020-ban is határozott NEM-mel válaszolt.

Ezt hangsúlyozta kiállítás értékelőjében Szűcs László, a MŰRE elnöke is, amikor úgy fogalmazott: „Az elmúlt év folyamán a Brassaï pályázatra és a Covid pályázatra több, számunkra új név mellett, mint Huszár Szilamér vagy a Bihari Napló napilap fotósa, Alexandru Nițescu, jellemzően a korábbi évek legsikeresebb alkotói küldték el a 2019 folyamán megörökített pillanatokat, úgy mint Albert Levente, Kerekes István, Molnár Edvárd, Ótos András, Santa István Csaba, Szekeres Attila, Urbán Tibor. Az ő képi világuk határozza meg az itt látható, közel félszáz képből álló anyagot. Erős, kiforrott alkotó egyéniségek ők, amit az is igazol, hogy számos esetben a szerző nevének feltüntetése nélkül is szinte első ránézésre megállapítható, kinek a felvételével is van dolgunk. Érzékeny, figyelmes, a technikát magabiztosan

kezelő, érzékletesen láttató kollégák ők, méltók a pályázat névadójának emlékéhez.”

Márpedig amíg ilyen alkotók mozognak a pályán, kijelenthető: a romániai, de tágabb értelemben a Kárpát-medencei – hisz már a kezdetektől jelentkeztek a pályázatra külföldi kollégák is – sajtófotó még messze nincs végveszélyben.

Végignézzve a Bernády Házban kiállított képeket számtalan hangulat, a legkülönbözőbb életérzések, olykor megdöbbenő, máskor elszomorító vagy éppen megmosolyogtató helyzetek, jól elkapott pillanatok köszönnek ránk a fotókról. Hajléktalanok és kóbor kutyapajtások, szutykos ruhájú, ragyogó szemű gyermekek és büszke bajnokok, a pillanat mámorától ittasult boldog táncosok, a hit misztériumát megélő zárándokok, zagytározó sűrű fojtásában fuldoló templomtorony – megannyi életmese. Koldusok és tüntetők, szoboravatók, sportolók és zenészek, pásztorok, szegénylegények és mindennapi hősök keresik a szabadság girbegurba ösvényeit. Talán így tudnám sommázní a Brassaï sajtófotó tárlat anyagát.

Érzékeny, figyelmes, a technikát magabiztosan kezelő, érzékletesen láttató kollégák ők.

Persze, hiányérzete ezúttal is van a laikus szemlélődőnek. Mert az anyagot egészében nézve egyre erősebb az érzésem, hogy a sajtófotó bizonyos műfajai gyakorlatilag eltűntek nemcsak a lapokból, hanem a kiállítás anyagából is. És itt konkrétan a nagyobb lélegzetű, igényes fotóriportokra gondolok. A nyomtatott sajtóban sem azért nincsenek, mert nem kellene. Odáig el sem jut a dolog, hogy kell-e vagy sem.

Egyszerűen azért nincsenek, mert senki sem ad rá pénzt. Persze, még ilyen körülmények között is készülnek elmélyültebb riportok, vagy riportkísérletek, sőt – isten bocsáss – fotóesszé is, van is belőlük fehér holló gyanánt e tárlaton is –, de ezeket nem a sajtóháttér finanszírozza, az nem is tart rájuk igényt.

De nem csak a fotóriportról ejt-hetünk szót. Az is érdekes, ahogyan a portré műfaja az utóbbi évtizedekben átalakult. Ha fellelőzzük akár a művészeti folyóiratokat, a nagy interjúk közben elmélyülten dolgozó fotós munkáit alig találni. Az eleven arc, a gesztusok, az életből ellesett karakter eltűnt, s ebbe a divatok is belejátszottak. A portrék manapság

általában beállított, ikonikussá merevített, gyakran szoftverekkel erőteljesen megdolgozott alakokat jelentenek. Mindezeknek üdítő ellentétei a Brassai fődíjasának, Kerekes Istvánnak portréfotó kategóriában is díjnyertes alkotásai, melyek közül kiemelkedik a gazdija mellényében megbúvó hófehér kutyus megindító, mély érzelmeket kavarázó fotója.

Bár nem volt önálló kategória, mégis kiemelnék itt még néhány, talán a bulvárfotók kategóriájába sorolható képet (jelesül az újvidéki Ótos András fotóit), melyek a pillanat megismételhetetlen varázsának humorral összekovácsolt egyvelegével, lehet, hogy ellentmondásos, de mindenképpen mulatságos ábrázolásával, kedves, bumfordi dolgot sikerült teremtenie.

Kár, hogy ez a kategória a Brassai 2020-nál sokkal nagyobb kaliberű sajtófotó versengésen sem szerepel önálló kategóriaként, holott képi világával, szabályaival, hatásával, értékelhető teljesítményével – immár évtizedek óta – vizualitása milliók (képi) ízlését határozza meg.

Számomra érthető a sajtófotó (tényleg szép) hagyományaihoz való ragaszkodás, ám ha fenn-

tartjuk azt a véleményt, hogy már jó ideje autonóm létjogosultságot nyert műfajról van szó, akkor talán nem érthető, hogy a szakmai rendezvény miért nem modellezi a szakma (márpedig a sajtófotózás az!) aktuális szerkezeti viszonyait.

Bízom benne, hogy ez a szubjektív érés megmarad annak ami, és

jövőre a Brassai 2021 újabb szintet lép meg, s Nagy Miklós Kund egy kicsit önmagát ismételve mondhatja el, „az idej tárlat anyaga összességében jobb, mint az előző évek bármelyike”.

Bögözi Attila

Kerekes István A pillanat varázsa című képe a szociófotó, dokumentarista fotó kategóriában. „Ezt a megismételhetetlen pillanatot augusztusban sikerült lencsevégre kapnom. A juhászok a juhokkal épp a folyó fele haladtak, amikor hirtelen a terelőkutyák elkezdtek játszani a juhással. A fotót Marosludas mellett készítettem.”

A tavaszi marosvásárhelyi megnyitón Nagy Miklós Kund (jobb szélén) méltatta a kiállított anyagot

A valósághoz igazította a céljait

A Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetésben részesült Bajna György író, költő, újságíró, Gyergyószék kulturális, irodalmi és közéletében betöltött jelentős szerepének elismeréseként. A kitüntetés kapcsán vele beszélgettünk.

A Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetésben részesült: milyen érzésekkel, gondolatokkal indulsz a kitüntetés átvételére?

Mit tagadjam, igen jóleső érzésekkel és hálával. Hálával azok iránt, akik méltányolták tevékenységemet, ami ellenben soha nem valósulhatott volna meg – még ilyen szinten sem –, ha nincs mellettem az állandó röpködéseimet elviselő hitvesem és gyermekeim, ha nincsenek elismerők, barátok, biztatók, akiket mindig magam mellett érez-

hettem. Ha 1990 áprilisában nem léphettem volna a Hargita Népe újságírói közösségébe, talán ma nem vehetném át e kitüntetést se.

Jelentős szereped van – ami nyugdíjazásodat követően sem változott – Gyergyószék kulturális, irodalmi és közéletében. Dolgozol, alkotsz és jelen vagy, minden értelemben: honnan meríted az erőt, lendületet és kitartást a mindennapokhoz?

Nem kell erőt merítenem, épp ez a nyüzsgés biztosítja az erőt. Nyilván nyüzsgőzni sokféleképpen lehet.

Én szerencsés vagyok, mert kivéve azt, amikor a napi nyolc órát más-sal kellett eltöltenem, mindig azt tehettem, ami jólesett, ami örömmel töltött el. Ugyanis soha nem tűztem ki nagyobb célokat, mint amennyit elérhettem. Az enyéimmal elvegyülve próbáltam önmagam maradni, lehetőleg független emberként. Mindentől független emberként. Amikor csalódnom kellett, azt is magamnak köszönhettem. Főleg azért, mert amikor beleléptem olyan zavaros vízbe, ahol a magamfajta gondolkodásmódja idegen, ahol az önzetlenség, az őszinteség kóros betegségnek számít, az előrelátásom hiányában történt. Olyan 30 esztendeje volt, de gyorsan tanultam. Azóta távol tartom magam azoktól, akik nem vonzhatnak, mert más elvek mentén forog az eszük kereke.

Bajna György író, költő, újságíró

A város, a térség irodalmi és kulturális életét is befolyásolta a járványhelyzet: hogyan látod, milyen irányba mozdulhat el, fejlődést vagy még nehezebb időszakot tartogat az elkövetkező időszak? Hogyan tudunk jól kijönni belőle és irányvonalakat megfogalmazni?

Ahogy malária volt és van, ahogy influenza volt és van, ez a betegség is hűséges marad hozzánk. Óvatos kell lenni, figyelni rá, az okos szabályokat betartani, a butaságra nem adni, és örömmel élni, a humort mindig megőrizve. Ez az egyik legfontosabb gyógyszer, ráadásul nem kerül pénzbe, mégis a leghatásosabb az életünkben. Irányvonal nincs, az a pártok kenceficéje. Mi, a kultúra napszámosai tiszta vízzel és szóval kell továbbra is éljünk. Lassan visszatér minden egy kerékvágásba, nem a régibe, de kerékvágásba. Az pedig – a közösségünk szellemi és lelki élete szempontjából – a majdani szélesebb utat kell

kijelölje. E szekeret pedig minden tenni vágyónak tolnia kell!

Kultúra, irodalom, közélet – számitanak-e a generációs különbségek ezekben a kérdésekben, s ha igen, milyen szerepe van az idősnek, hát a fiatalnak ezeken a területeken?

Generációs különbség mindig lesz, hiszen minden kornak más a ritmusa. De csak ennyi. Ami szép, okos és hasznos – bármelyik generációhoz tartozó részéről szülessen meg – az közhasznú. Ez a lényeg. Aki hasznos próbál lenni, ráadásul szerencsés is, mert a választott teret otthonossá válik mintegy varázsütésre a számára, örömmel végzi, amit kell. Ez pedig eltünteti a generációs görcsöket, mert csak görcsökről van szó, és nem meg nem szüntethető, gyógyíthatatlan kórról, át soha nem hidalható távolságokról. Nekem az erőt például az a Zsigmond Attila adja immár nyugdíjazásom óta, aki akár fiam is lehetne. Soha nem volt közöttünk generációs vita, ahogy a vele csaknem egykorú gyermekeimmel sem.

Tavaly két versesköteted is megjelent, a Harmatcseppek Gyergyóból táplálkozó írásai és a Sarolt könyve gyermekverseket tartalmazó. Jelenleg min dolgozol, milyen terveid vannak?

Segíthessek azoknak a terveknek a valóra váltásában, amik Attila lendületéből csíráznak. Magam pedig az esetenként felkereső ihlet hatására írogatok is, de fontosabbnak tartom a már meglévő, megírt dolgaim rendezését. Ha Isten megsegít, egy publicisztikai „sepregetés” és egy prózakötet kellene valamikor megjelenjen. Hogy mikor? A lustaságom dönti el, hiszen e két kötet anyagát még csak le se kell gépelnem, csupán a válogatás vár rám. Tehát nem hosszú távúak a terveim. Ez már a bölcsesség előszele?

Boncina-Székel Szidónia

A Hargita Népe 2021. április 29. száma alapján

Az értelmiségnek ma kötelessége megszólalni céljait

Markó Béla a MÚOSZ egyik idei Aranytoll-díjasa

„Egy olyan társadalmi-politikai pillanatban élünk, amikor minden válságosnak tűnik: válságban van a demokrácia építése itthon és másutt, válságban van a nyilvánosság, a sajtó is. Az írástudóknak, az értelmiségieknek kötelességük szólni, véleményt mondani, különösen most, amikor úgy tűnhet, a populista demagóg társadalomvezetés mindent elsöpör, ami útjában áll” – mondta Markó Béla március 24-én az Aranytoll-díj ünnepi átvételén. A költő, szerkesztő, egykori politikus Marosvásárhelyen a Bernády Házban vette át a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ) által publicisztikáért odaítélt életmű díjat.

A rendezvényt a MÚOSZ kérésére a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) szervezte: ennek vezetője, Szűcs László elsőként Hargitai Miklósnak, a MÚOSZ elnökének üdvözlétet tolmácsolta. „A sajtódíj nem politizál, nem a politikai világnézetéről, hanem a nyilvánosságról, a sajtószabadságról, a szabad tájékoztatás jogáról szól” – hangzott el a méltatásban, amelyben a szervezet elnöke kiemelte, Markó esszéi, publicisztikái a mai magyar vélemény-újságírás legértékesebb művei közé tartoznak, mind a megfogalmazott üzenetet, mind a nyelvi színvonalat tekintve. Szűcs László maga is úgy értékelte, Markó Béla politikusként és újságíróként egyaránt maradandót alkotott, publicisztikája pedig szervesen kötődik a közéleti lírájához. „Értékek, a normalitás, a dol-

gok helyére tétele jellemzi a szövegeit. Célja szavá tenni mindazt, ami nem tetszik, kellően határozott hangon, könnyen felismerhetően, bátran érvelve, tisztességesen bírálva” – fogalmazott a MÚRE elnöke.

A díj átvétele után Markó arról beszélt, akárcsak a közélet más területei, ma a sajtó is válságban van, és ebben a nehéz korban az újságírónak, az íróknak ismét meg kell keresnie a helyét. „Meg kell válaszolni azt a kérdést, hogy valóban úgy robog előre egy sokszor értelmiségen kívüli akarat, valóban úgy söpör el mindent egyfajta populista demagóg társadalomvezetés, hogy mi ezt már sem megakasztani, sem más irányba fordítani nem tudjuk? A válasz egyértelmű: ha ez így lenne, akkor miért van az, hogy mindazok, akik a vad, hatalomért folyó robogást gyorsítani akarják, továbbra is félnek a szabad vélemény mondástól? (...) Ha igaz lenne, hogy már Önök (az újságírók – szerk.) nem fontosak, akkor miért is van az, hogy továbbra is olyan rettenetesen félni tud a hatalom egy rádiótól, egy megszólalástól, egy napilaptól, egy televíziós csatornától? Miért akarja maga alá gyűrni, hatalmába venni és birtokolni ezeket a fórumokat, ha már nem fontosak? Pontosan ezek a szándékok mutatják, hogy ma mennyire fontos a sajtó, mennyire fontos a véleménymondás – mutatott rá Markó Béla.

A Transindex.ro tudósítása alapján

Egy kulturális folyóirat kivégzése (és feltámadása) –sajtóvisszhangokban

A Bihar megyei önkormányzat 2020. decemberi ülésének napirendjén olyan takarékosági előterjesztés szerepelt, amely szerint mind a román nyelvű Familia, mind a Várad folyóirat megszűnik önálló intézményként létezni, a két szerkesztőség a Gheorghe Șincai Megyei Könyvtár egy-egy részlegeként folytatja csökkentett személyzettel a tevékenységét.

„A Familia szerkesztőségében három teljes és egy fél munkaidős állást, a Várad folyóiratnál négy teljes és egy fél munkaidős állást szüntetnek meg. A Familia öttagú szerkesztőszéggel, a Várad háromtagúval folytathatja. Szűcs László, a Várad menedzsere szerint az előterjesztést nem előzte meg semmiféle hivatalos teljesítményértékelés, elemzés, felmérés. Hozzátette: nem szeret ilyen összehasonlításokat tenni, de a Várad saját bevétele évek óta a sokszorosa volt a Familiáénak, a Várad két lapot adott ki, két honlapot működtetett, míg a román kiadó csak egyet-egyet. A Várad évente rendszeresen legalább 4-5 kötetet jelentetett meg, és 15-20 kulturális eseményt rendezett. A Familia egyet-kettőt, ott mégis öt állás maradhat meg, a Váradnál pedig csak három.”

Szűcs László a tanácsulást megelőző sajtótájékoztatóján „diszkriminatívnak és elfogadhatatlannak tartotta, hogy a Bihar megyei etnikai arányok határozzák meg a takarékoskodást. Kijelentette: ha a Váradot megszüntetik mint önálló intézményt, január elsejétől távozik a szerkesztőségéből. Ugyanakkor reményének adott hangot, hogy az új intézményi keretben is marad lehetőség a folyóirat megjelentetésére. Szűcs megjegyezte, mivel megérti a takarékoskodást, ezért olyan javaslatot tett a megyei önkormányzat asztalára, amelyben

azt kéri, hagyják meg az intézmény önállóságát, s csak annyival támogassák a működését, amennyivel a könyvtár részlegeként támogatnák. A főszerkesztő hozzátette: megpróbálták volna a saját bevételek mellett más forrásból előteremteni az így kieső finanszírozást. A megye vezetői azonban nem akartak tárgyalni sem a javaslatról. „Ez súlyos támadás a kultúra ellen” – jelentette ki Szűcs László, aki a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének az elnöki tisztségét is betölti. Hozzátette: számít a más kulturális intézmények és a kultúraszervezők szolidaritására.

A szeptemberi önkormányzati választásokon a Bihar megyei tanács elnökévé választott Ilie Bolojan liberális politikus nagy felűnést keltett a román sajtóban az al, hogy októberben felére csökkentette a Bihar megyei tanács alkalmazottainak számát. Az önkormányzatot az elmúlt ciklusban a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) színeiben megválasztott Pásztor Sándor vezette.

2012-ben a Maros megyei önkormányzat akkor megválasztott vezetője Ciprian Dobre próbálkozott a Látó folyóirat intézményi önállóságának megszüntetésével és a Maros megyei könyvtárba olvasztásával, de a tiltakozást látva elállt szándékától.

(A kultúra.hu cikke alapján)

Megszavazták a Várad Kulturális Folyóirat önállóságának eltörlését

Megszavazta december 15-i ülésén a Bihar Megyei Tanács az Ilie Bolojan tanácselnök által előterjesztett határozati javaslatot, amelynek értelmében a Várad Kulturális Folyóirat nem működhet tovább önálló intézményként, hanem január elsejétől beolvasztják a Gheorghe Șincai Megyei Könyvtárba, a továbbiakban pedig annak egy részlegeként folytathatja csak tevékenységét. (...)

Borsi Imre Lóránt az RMDSZ frakcióvezetője felszólalt a folyóirat védelmében, ismertette a tanácsstagokkal a Várad éves aktivitását, valamint 2020-as bevételeinek összegét, amely a járványhelyzet ellenére a 2018-as és 2019-es számoknál is magasabb volt. Ebben az évben ugyanis mintegy 235 ezer lej volt a Várad Kulturális Folyóirat saját bevétele, ebből 45 ezer lej az eladott kiadványok árából és előfizetésekből származik.

Az RMDSZ frakcióvezetője ezzel arra kívánt rávilágítani, hogy a folyóirat megszüntetése anyagi szempontból sem indokolt

Szűcs László egyébként – aki nem kapott szót a decemberi tanácsülésen, csak a jelenlétét írták elő – korábban eljuttatott egy olyan javaslatot a megyei tanácshoz, amelyben azt kéri: hagyják meg az intézmény önállóságát, a Várad kapja meg azt az összeget, amit a könyvtár részlegeként kapna 2021-ben, ők pedig vállalják, hogy a többi költséget előteremtik az állami támogatás mellé. Erről a javaslatról azonban még tárgyalni sem volt hajlandó a megyei tanács.

Szűcs László bejelentette: a január elsejétől bevezetett változtatások következtében ő maga nem kíván tovább a Várad főszerkesztője, se munkatársa maradni (...)

(Szabadság/kultszintér)

Bihar megye román vezetése a járvány ürügyén kivérezeteti Nagyvárad magyar kulturális életét

Etnikai tisztogatást emlegetve tiltakozik az RMDSZ a magyar kulturális élet kivérezetése ellen. (...) Szabó Ödön, a Bihar megyei RMDSZ ügyvezető elnöke, aki egyben bukaresti parlamenti képviselő is, elmondása alapján az RMDSZ várhatóan több fórumon keresztül, de minimum a közigazgatási bíróságon keresztül, meg fogja támadni az intézkedést. (Első fokon a közigazgatási bíróság elutasította megyei tanácsai döntés felfüggesztését, a per felbontás után folytatódik.)

A képviselő szerint Bolojan valódi terve nem az etnikumok arányos eloszlásáról és a megyei önkormányzat alintézményeinek költségcsökkentéséről szól. A politikus hozzáfűzte: ezt pedig jól példázza a Várad kulturális folyóirat esete is, amikor a főszerkesztő hajlandó lett volna külső finanszírozókat keres-

ni az önállóság megtartása érdekében, ezt viszont annak ellenére elutasították, hogy már semmi nem indokolta volna a lap megszüntetését, elvégre a Bolojan által hangztatott költségcsökkentés mellett önállóan is működhetett volna a Várad folyóirat.

(origo.hu)

Panaszt tett a Mikó Imre Jogvédelmi Szolgálat a Várad folyóirat ügyében

Bihar Megye Tanácsának új vezetősége ellehetetlenítette az önkormányzat fenntartásában működő Várad Kulturális Folyóiratot. Az eset kapcsán a Mikó Imre Jogvédelmi Szolgálat panaszt intézett az Országos Diszkriminációellenes Tanácshoz (CNCD). A jogvédelmi szolgálat panaszlevelében kiemeli, hogy január elsejétől véget ér a nagyváradi Várad folyóirat önálló intézményi státusza és a hasonló helyzetbe került Familia folyóirattal együtt beolvad a Gheorghe Șincai Megyei Könyvtárba, a továbbiakban annak részlegeként fognak működni. Bihar Megye Tanácsa költségcsökkentésre és létszámleépítésre hivatkozva hozta meg ezen döntését. Annak ellené-

re, hogy egy, jelentős önfenntartó erővel rendelkező, a magyar kultúrát támogató folyóiratról van szó, amely évente számtalan kiadványt tud magáénak, értékes rendezvényei és projektjei mellett mégis kevesebb létszámmal működik majd, mint a Familia. (...)

Az Országos Diszkriminációellenes Tanácshoz intézett panaszában a Mikó Imre Jogvédelmi Szolgálat Szűcs Lászlót, a Várad Kulturális Folyóirat főszerkesztőjét idézi, aki megerősítette, az intézkedést semmilyen hivatalos teljesítményértékelés, elemzés, felmérés nem előzte meg. Akkor ugyanis figyelembe vették volna az említett lapok eredményeit is. Egyértelműen a magyar folyóirat alkalmazottai húzták a rövidebbet, hisz Ilie Bolojan, a Bihar Megyei Tanács elnöke etnikai arányosság jegyében tesz számbeli különbséget a román és magyar szerkesztőség között, így Szűcs szerint felmerül a diszkrimináció gyanúja. A szerkesztőség az intézkedést súlyos támadásnak tartja a kultúra ellen, ezért minden lehetőséget megragadnak a tiltakozásra ellene, és számítanak ebben a

(folytatás a következő oldalon)

A Várad folyóirat tavalyi utolsó számának a borítólapja

Egy kulturális folyóirat kivégzésének (és feltámasztásának) anatómiája – sajtóvisszhangokban

(folytatás az előző oldalról)

Nagyváradon, a megyében és máshol ugyancsak a kultúra területén dolgozók szolidaritására. (...) Benkő Erika, a Mikó Imre Jogvédelmi Szolgálat vezetője elmondta: „Elfogadhatatlan a Bihar megyei önkormányzat diszkriminatív döntése, mely által nemcsak a magyar kulturális alapokra épülő folyóiratot lehetetleníteni el, hanem ezáltal az egész helyi magyar közösség identitását csorbítja.”

(transindex.ro)

DEMÉNY PÉTER: Cselekedjünk az úthenger ellen!

„Mindenütt a neoliberalizmus tör utat” – írta hozzászólásában valaki. 'Neoliberalizmus' alatt a feltörekvő és faragatlan kapitalizmust értette, azt, amelyiknek fogalma sincs, mi-ben áll a kultúra, amelyiknek kizárólag a pénz számít, és valójában egyáltalán nem liberális.

Nevezük bár így vagy úgy, a nagyváradi Familia és Várad című folyóiratok autonómiáját ért súlyos döntés, amelyet a Bihar megyei tanács hozott, valójában ellehetetleníti ezeket az intézményeket. A megyei könyvtár fenntartóként alá helyezi őket, annak egyik részlegévé válnak, kevesebb alkalmazottjuk lesz, és megszűnik a jogi személyiségük. Szűcs László, a Várad főszerkesztője január elsejétől felmond, Traian Ștef, a Familia főszerkesztője, szintén, Ioan Moldovan lapigazgató funkciója pedig eltörlődik.

Érdekes, hogy nyolc évvel ezelőtt szintén a Nemzeti Liberális Párt (PNL) egyik személyisége, Ciprian Dobre, Maros megyei tanácselnök terjesztette elő ugyanezt a nagyszemű konstrukciót, de hálistennek sikerült megakadályozni. Ám, hogy ez a mostani indítvány „átment”,

az sajnálatos precedenst teremt, és a kultúra barátai ismét aggódhatnak.

Ilie Bolojan, a korábban sokat dicsegt nagyváradi polgármester, aki most a megyei tanács elnöke lett, úthenger módszerrel vitte át az akaratát, és mert a helyhatósági választásokon pártja fényesen győzelmeskedett, az RMDSZ pedig az EMNP-nek „köszönhetően” alulteljesített, senki sem állhatott az útjába. Szűcs László felajánlotta, adjon a megye annyi pénzt, amennyi annak a könyvtári részlegnek kellene, ők majd más forrásokat is próbálnak felkutatni. Bolojan azonban nem hallgatott a jó szóra, és megszavaztatta saját ötletét.

A küzdelem még nem ért véget, hiszen a hétfői petíciónak nagy nézettsége lett, e cikk írásának idején 2112-en írták alá (összesen végül mintegy 2750-en – szerk. megj.), és talán az RMDSZ-es politikusok is akcióba lendülnek – a civil szféra és a politikum együttesen megállíthat egy ilyen fejetlenséget. A jogi személyiség nélkül maradt lapok nem tudnak pályázni, nem tudnak létezni gyakorlatilag, minden döntésükhöz engedélyt kell kérniük valaki mástól. Ne feledjük, a Familiában debütált Mihai Eminescu, a Várad pedig kismillió kulturális esemény motorja volt a városban.

A tervek szerint a színházban, a filharmóniában is leépítések lesznek, gazdasági érvekbe burkolt hozzá nem értés tarol. Mint Madách falanszterében, Michelangelo nemsokára nálunk is széklábat farag, hiszen a tehetségének semmi egyéb haszna nincs.

Addig viszont, amíg mindez véglegessé válik, hallathatjuk a szavunkat. A kultúráért aggódók vonítása talán elhallatszik a bársonyszékekig.

(szabadság.ro)

SZÉKEDI FERENC: Ha nincs kultúra, nincs jövő!

Ezekben a napokban, amikor egyre több szó esik arról, hogy a Várad elnevezésű kulturális havilap jogi önállóságát megszüntetik és szerkesztőinek egy részét elbocsátják, felidéztem magamban, hogy az elmúlt évtizedekben a nagyváradi magyar értelmiség milyen kínkeserves harcot folytatott azért, hogy a város a romániai magyar kultúra egyik önálló központja maradjon.

Fél évszázada kezdtem az újságírást, a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben még jól begyakorolt szokás volt a lapcsere. A Hargita szerkesztőségébe így jutott el naponta vagy heti összecsomagolásban a nagyváradi Fáklya, amelyben a néhai Impon Irén írásait mindig végigolvastam. Kimondottan szerettem lírai, de a tényektől soha el nem vonatkoztató stílusát, az irodalomra, a színházra, a művészetek majd minden ágára kiterjedő érzékeny, találó, finom egyéni megfigyelésekkel mindig átszőtt témavilágát. Ahogyan teltek az évek, személyes, vagy szerkesztőségi okokból többször is megfordultam a Körösparton, és közelről is szemügyre vehettem az egykori Ady Endre irodalmi kör és az Irodalmi Kerekasztal kétségbeesett erőfeszítéseit, hogy hétköznaponként a romániai valóságot, esténként pedig a magyartévé életét élő, furamód kettéhasadt városban nem csupán a saját művelődési hagyományait próbálják átmenteni, hanem kortársként is gazdagítani az erdélyi kultúrát és a magyar irodalmi örökséget. Bölöni Sándor nagyváradi barátom, korabeli Előres újságíróként, a kiváló orosz költők, Jevtusenko és Voznyeszenszkij magyar fordítójaként, többször is el-

A Váradi Kulturális Folyóirat az utóbbi években a Szigligeti Színház egykori díszletraktárában működött, a helyiség január óta üres

jött Zsögödbe, hogy meneküljön attól az üldöztetéstől, amely végül a halálba vitte. Ő ismertette meg a tavaly elhunyt, Ódzsának nevezett Szabó József rendezővel, aki az operettszínházba való elhajlásból kimenekítve, a romániai magyar színházművészet olyan korszerű alkotóműhelyévé tette a váradi társulatot, amely az Ifjú W.-vel, Az éjjeli menedékhely látomásos színpadképeivel és több más, feledhetetlen előadással körbejárta nem is egyszer Erdélyt.

A nehéz időkben a nagyváradi magyarság meg próbált túlélni és öröm volt látni, ahogyan a romániai rendszerváltást követően egymásután jelentek meg a városban azok az irodalmi és közéleti hetilapok, folyóiratok, amelyek tág teret szenteltek nem csupán a hazai valóságnak, hanem közvetlenül a határon túlra, és a világra is nyitottak. Ahogyan telt az idő, ahogyan változtak a sajtóviszonyok, ahogyan előretört a világháló és az elektronikus olvasás, a nagyváradi irodalmi-művelődési kiadványok száma is megcsappant, de az újságírók, szerkesztők, az írók-költők, a színi- és a művészetkritikusok nem adták meg magukat, hanem újabb meg újabb próbálkozásokba fogtak és közülük, a fejlécen az Irodalom, Művészet, Társadalom, Kultúra fogalmak négyesét viselő, Váradi című folyóirat bizonyult tizennyolc éven át nem csupán maradandónak, hanem kimondottan igényesnek és olvasmányosnak. Szerkezete, a vizuális nyelv legújabb

törekvéseiben fogant grafikája, az értékes szerkesztő- és szerzőgárda, amely körülötte kialakult a romániai magyar szellemi élet egyik fontos értelmiségi műhelyévé tette a folyóiratot, annál is inkább, mert kiadóként és rendezvényszervezőként is működött. Fiatal alkotókat indított az útjára, jól ismert írókat, kiadó-igazgatókat hívott meg azokra a találkozókra, amelyekre még a mai multimédiás telítettségben is mindig elment a közönség. A Váradi szellemi kisugárzása éppúgy hozzátartozik az immár egyetemi városhoz, mint az olyan szépen felújított szecessziós épületek, a helyrehozott templomok, zsinagógák, múzeumok, Ady emléke és a Holnaposok szoborcsoportja. A Váradi voltaképpen olyan fontos romániai magyar művelődési központ, amelyet a kormányalakítással elfoglalt RMDSZ sem téveszthet szem elől, annál is inkább mert éppen liberális koalíciós társának a Bihar megyei leágazása felejtette el, hogy a kultúra nem pénzben mérhető. Amint manapság a közösségi oldalak egyre több profilja hirdeti: no culture, no future! Azaz: ha nincs kultúra, nincs jövő!

(bukarestiradio.ro)

EPILOGUS Nem folytatás, útkereső új- rakezdés

Két hónappal a Váradi folyóirat intézményi önállóságának megszüntetését követően a lap mun-

katársainak egy része új munkatársakkal kiegészülve folyóiratot alapított a Holnap Kulturális Egyesület kiadásában, a BGA Zrt. támogatásával. Az Újvárad című, 64 oldalas periodika a csíkszeredai Alutus nyomdában készül, első bemutatkozását – a Holnap Könyvek három új kiadványával együtt – március 8-án, hétfőn 17 órától tartja a Szigligeti Stúdió Fehér termében. Az Újvárad főszerkesztője Szűcs László, vezető szerkesztői Kemenes Henriette (print) és Tasnádi-Sáhy Péter (web), szerkesztői: Biró Árpád Levente (kultúra), Simon Judit (esz-szé, kritika), Újvárossy László (a lap tervezője, a művészet rovat vezetője), Traian Ștef (Dialog/Párbeszéd), míg főmunkatársai: Boka László irodalomtörténész, Magyarai Sára nyelvész, egyetemi tanár, Kőrössi P. József író, könyvkiadó. A kiadó ügyvezetője Laza Erika.

„(...) Maradtunk az elhatározással, hogy folytatni kell, új lapot nyitni. Kísérlet is ez, hiszen az Újvárad nem csupán folytatása valaminek, hanem útkereső újrakezdés. Próbája annak, hogy részben új szerepekben, új arcokkal képes-e ez a társaság arra, hogy egy hagyományos irodalmi-művészeti folyóirat erényeit tartalmában és formájában ötvözze egy képes hetilap formátumával, már ami a műfajok és a tipográfiai elemek használatát illeti” – fogalmazott a szerkesztőség beköszönő cikke.

(ujvarad.ro)

Összeállította:
Bögözi Attila

Megengedhetetlen a kulturális lapok eltiprása!

A MŰRE Állásfoglalása

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete tiltakozik amiatt, hogy az intézményi önállóságától megfosztott Várad kulturális folyóirat alkalmazásában maradt három munkatársa közül a lap kiadását 2021-től átvevő Gh. Şincai (Bihar) Megyei Könyvtár vezetősége január 21-én elbocsátotta Máté Zsófia eddigi főszerkesztőt és Fried Noémi Lujza szerkesztőt, arra hivatkozva, hogy a végzettségük nem felel meg a Bihar Megyei Tanács decemberi 15-i határozatában szereplő feltételeknek. (További négy munkatársat elbocsátottak január 1-jétől, a tanácsi döntés nyomán.) A két kolléga hosszú évek szerkesztői, újságírói tapasztalatával rendelkezik, megbecsült tagjai a romániai magyar sajtónak, mindketten a MŰRE tagjai. Az eljárás nem csupán méltatlan, hanem ugyanakkor

diszkriminatív is, hiszen a román nyelvű *Familia* folyóirat megszüntetéséről döntő, ugyancsak december 15-i tanácsi határozat nem tartalmaz hasonló, a munkatársak végzettségére vonatkozó kitélt.

A munkaadó egyébként három héttel a folyóirat átvétele után sem kötött munkaszerződést a kollégákkal, így a most elbocsátott szerkesztők előbb kapták kézhez a felmondásukat, mint a munkaszerződést. A *Várad* folyóirat új kiadója nem biztosított megfelelő munkafeltételeket, nem oldotta meg az egyoldalú döntése óta eltelt hetek alatt a készülő lapszámok tördelését és terjesztését: a felmondási idejüket töltő szerkesztőkön kívül egyetlen (!) munkatárs maradt a lapnál. Ugyanakkor, a tanácsi határozatra hivatkozva, az önálló intézményből részleggé lefokozott munkakö-

zösségtől elvárják két folyóirat, a *Várad* mellett a *Biharország* havilap szerkesztését, továbbá a könyvkiadási tevékenység folytatását.

Az utóbbi napok fejleményei igazolták, hogy a két kulturális intézmény megszüntetése nem a folyóiratok hatékonyabb működését, hanem azok súlyos válságát eredményezte. Félő, hogy a Közigazgatási Bíróság január 28-ra kitűzött tárgyalása sem tud az ügy végére megnyugtató módon pontot tenni.

A MŰRE Igazgatótanácsa az eljárást méltatlannak, megalázónak, kultúraellenesnek tartja. Követeljük az elbocsátott munkatársak azonnali visszavételét, a diszkriminatív tanácsi határozat módosítását!

A MŰRE Igazgatótanácsa
Marosvásárhely, 2021. január 25

EP-pályázat újságíróknak

Az Európai Parlament pályázatot hirdetett újságírók számára a Daphne Caruana Galizia újságírói díj hivatalosan elindított, új weboldalán. A győztest a sajtó és a civil társadalom képviselőiből álló, független zsűri választja majd ki.

A 20 ezer euróval járó díj ünnepélyes átadására október közepén, Daphne Caruana Galizia halálának évfordulóján kerül majd sor. A díjat évente ítélik oda olyan újságíróknak, akik munkájukon keresztül az európai alapértékekért és alapelvekért, így például az emberi méltóságért, a szabadságért, a

demokráciáért, az egyenlőségért, a jogállamiságért vagy az emberi jogokért állnak ki.

A díjra állampolgárságtól függetlenül minden hivatásos újságíró és bármilyen szakmai csoportosulás pályázhat. Pályaműként olyan nyomozó anyagot kell benyújtani, amely a 27 uniós tagállam egyikében már megjelent.

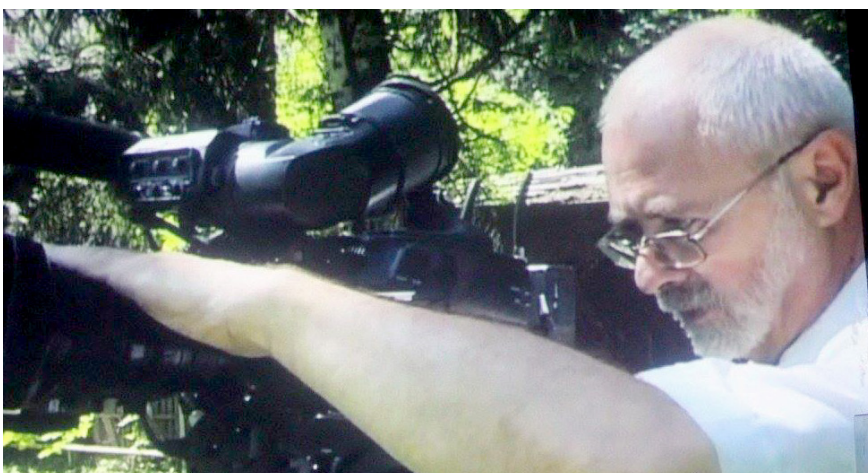
A díjátadás minden évben Daphne Caruana Galizia meggyilkolásának évfordulója, október 16-a körül lesz. Idén október 14-én, az Európai Parlament épületében kerül sor az eseményre.

Pályázni kizárólag online lehet, a <https://daphnejournalismprize.eu/weboldal>on.

Daphne Caruana Galizia máltai újságíró, blogger, korrupcióellenes aktivista főként korrupciós ügyekről, pénzmosásról, szervezett bűnözésről tudósította a nyilvánosságot. Folyamatos zaklatásnak volt kitéve, többször megfenyegették, 2017. október 16-án egy autóba rejtett pokolgép oltotta ki az életét. A máltai hatóságok nyomozása végül Joseph Muscat miniszterelnök lemondásához vezetett.

Búcsú Antal Áron televíziós szerkesztőtől

Életének 64. évében, rövid szenvedés után, 2021. április 28-án a koronavírus áldozata lett Antal Áron televíziós szerkesztő, a Román Közzolgálati Televízió (TVR) kolozsvári magyar szerkesztőségének korábbi vezetője. Antal Áron 1957-ben született Kolozsváron, a Gheorghe Dima Zeneakadémia zenepedagógia szakán diplomázott 1981-ben, így otthonosan mozgott mind a komolyzene, mind pedig a népzene világában. Az egyetem elvégzése után zongoratanár volt Székelyudvarhelyen, majd 1990-ben a székelyudvarhelyi Híd fő című lap egyik alapítója és szerkesztője volt. 1991-ben TVR kolozsvári magyar adásának a szerkesztője lett. A kolozsvári kisebbségi szerkesztőséget 2018 és 2021 januárja között főszerkesztőként is irányította.

Antal Áron – a szerkesztő olykor a kamera mögött is áll

Az általa készített dokumentumfilmek, riportok, zenei felvételek a román televízió Magyar Adásának archívumát gazdagítják. Műveltsége, sokoldalú tudása mindig is a szerkesztőség munkáját erősítette,

emberi, erkölcsi vonásai példaképül szolgáltak barátai, munkatársai számára. Nehezen pótolható űrt hagy maga után, emléke azonban örökre velünk marad.

Búcsú Páll Gyöngyvértől

Életének 78. évében elhunyt Páll Gyöngyvér, a Közmag alapítójaként ismert nyugalmazott pedagógus. 2004-ben ballagott el a kolozsvári Brassai Sámuel Elméleti Líceum első közgazdaságra szakosodott osztálya. Ezzel a csapattal indította el Páll Gyöngyvér a közgazdasági brassais diáklapot, a Közmagot. „A búcsúzásra az addigi 12 számból válogató 120 lapos antológia jelent meg” – írta a Romániai Magyar Szó 2005. július 5-i lapszámában Gaal György, majd hozzáfűzte: „Az új Közmag inkább szakfolyóirat: elindító korosztálya az egyetemi hallgatók sorába érett, megtanult közgazdász szaknyelven tanulmányokat írni.” A Közmag szakmai irányítójaként Páll Gyöngyvér 2002-ben, a lap szerkesztőivel együtt, az Imidzsről szóló lapszámukkal elnyerte a Kolozs megyei főtanfolyamdíj díját.

Kollégánkat a Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Páll Gyöngyvér, a Közmag alapítója

Könnyű repülést, te hollók hollója!

Búcsú Szabó Csaba újságírótól

Ritka ember volt, olyan ritka, mint a fehér holló. Olyan, akinak mindig volt egy jó szava, akitől tanulni lehetett, aki mindig tenni akart, segíteni, aki mindig nyüzsgött. Felsorolni is nehéz tevékenységeinek sorát, s azután sem tudott megállni, hogy a szíve több ízben jelezte: ideje lenne lassítani. De nem tudott kisebb lánggal égni. Lelkesedése, merész, olykor már-már „őrült” ötletei, szókimondása miatt persze nem mindenkinek volt a kedvence, pedig csupán a nemzetszeretete, közösségnevelő munkája vezérelte. A szórványmagyarság megmaradása miatti aggodás, a könyvek szeretete, a román-magyar együttélés jobb tétele. Ötleteit nem mindig értették. Most pedig azt nem értjük, miért kellett ilyen korán, 56 évesen, ilyen érthetetlen körülmények között távozon közülünk.

Szabó Csaba 1965-ben született Kolozsváron, majd a Brassai Sámuel Ipari Líceumban érettségizett 1983-ban; 1986-ban elkezdett lírai hangvetélű riportokat közölni az Igazságban, és beiratkozott a Babeş-Bolyai Tudományegyetemre, ahol 1991-ben biológia-mezőgazdaság szakon szerzett oklevelet. Ezt követően Jegenyén tanárkodott, közben a környék növényvilágát kutatta. 1993-ban került a Szabadság napilaphoz, ahol 2005-ig tevékenykedett szerkesztőként, ő indította el 1996-ban a Bonifác ifjúsági mellékletet, amelyért MŰRE-díjban részesült. Kiemelten foglalkoztatta a vidék, a megmaradásért küzdő szórványmagyarság élete, mindennapja, sorsa. Közben 1999-től külső munkatársként bedolgozott a Kolozsvári Televízió Kisebbségi szerkesztőségébe, amelynek aztán 2005-től 2020-ig belső munkatársa volt. 2008-ban elnyerte a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének nívódíját. Tévésként is a terepmunka, a szórvány érdekelte, az lett a szíve csücske. Limes című sorozatával hosszú éveken át járta Erdély különböző tájait, sajátos, nemegyszer bohém stílusa ösztönözhetetlen. R riportjai mind az írott, mind az audiovizuális sajtóban egyedien színesek, figyelemfelkeltők.

Az 1990-es évek végén több történelmi témájú kisregénye jelent meg: Az egri hullócsillagok: regényes nyomozás Moháctól Kolozsvárig; Tátorján szél, Fűkirályok; később ezeket követte a Gertrudis vére, majd a Jó Sándor margarétái és egy Xantus János emlékére Ambrus Attilá-

val közösen írt riportkötet. Emellett számos lapban közölt cikkeket.

Létrehozta a Világhírnév kiadót, majd a Fehér Holló Médiaklub Egyesületet, nem utolsósorban a Corbii albi román nyelvű portált a román-magyar párbeszéd szorgalmazására, a kölcsönös megismerés, a békés együttélés és kölcsönös tisztelet elősegítésére. A Fehér Holló újságíró-sorozatban megjelent mediapróza-kötetekkel bejárta Erdélyt, közben kerekasztal-beszélgetéseket szervezett média tematikában. Úgy vélte, hogy a „könyvelés-típusú” újságírás térnyerésével egyre fontosabb szerep hárul a független, kreatív publicistákra, hogy a terepre járó riporter pótolhatatlan.

Mivel szívügye volt a szórvány, számos hosszabb-rövidebb életű „mozgalmat” – Szórványzeppelin, Szórványtengely – alapított ennek támogatására, illetve annak érdekében, hogy az elmagányosodó közösségek közötti kapcsolatokat erősítse. Amerikai útja során, 2012-ben a New York és Washington környéki magyaroknak tartott előadást az erdélyi szórványvilág mindennapjairól, majd adományokból Örheldíjat hozott létre a szórványban közösségépítő munkát végzők támogatására. „Mindenben, és feltételek nélkül támogatni kell őket” – magyarázta közönségének.

Riportútjai során nem egyszer tapasztalta, milyen keveset tudnak a románok a magyarokról. Ezért is hozta létre a román-magyar kapcsolatok portálját, a már említett Corbii Albi (Fehér Holló) portált. A könyvek és az irodalom iránti szeretete adta az ötletet, hogy elkezdje a magyar irodalom népszerűsítését a román olvasók körében. Magyar-román, illetve román-magyar fordításköte-

Szabó Csaba, aki azt vallotta, a terepre járó riporter pótolhatatlan

Zsehránszky István élesztette újra
a gyergyói kisebbségi színházi
kollokvium hagyományát

teket kezdett gyűjteni, ennek folytatásként megnyitotta a Fehér Holló Román-Magyar Küldő-könyvtárat, amellyel célja szintén az volt, hogy megismertesse a román tömegekkel a magyar irodalmat. A Jászvásárra, Krajovára, Konstancára, Szlatinára stb. kiküldött könyvek az olvasónál maradtak, magyar könyvvelzőként a román polcokon.

Továbbra is folytatta rendezvény-szervező tevékenységét, a Fehér Hollók eseményein román és magyar iskolások közösen szavaltak – a románok magyar költők románra fordított verseit és fordítva. „Egzotikus” könyvbemutatókkal színesített kerekasztal-beszélgetéseket szervezett, ösztöndíjat alapított: a hollók havi 100 euróval támogattak egyetemistákat, iskolásokat, hogy szülővárosuk magyarságának sikeres mindennapjairól román nyelven cikkezzenek. A Médiaklub kiadta a román nyelvű Magyarságtörténet, amelyet személyesen vitt el még Kisinyovba is – az Erdélyben akkor már „jól ismert” egyórás bemutatóba a KISS-együttest, de Dancs Annamari egy klipjét is „beleszótta”. 2013-ban gagauz–székely zászlócskerét szervezett Csíkszeredában... Ötlettára kimeríthetetlen volt. Tanuld újra az anyanyelved! címmel elkezdte feltérképezni azokat a regáti magyarokat, akik szeretnének újra megtanulni magyarul, vagy magyarul beszélgetni, mesélni, játszani, énekelni. A Médiaklub öt éves évfordulóján Don Rigoberto néven könyvmentő szolgálatot indított a különben kukába kerülő magyar könyvek megmentése érdekében.

Nemrég néhány ilyen, kidobásra szánt könyv kapcsán kerestük. „Dobják ki, mert én még mindig fekszem, nem tudok nyüzsögni” – válaszolta röviden, és rögtön tudtuk: tényleg nagy a baj.

Mielőtt a láthatatlan ellenség legyűrte volna, Teleki Sámuel nyomába készült, Tanzániába. Végül is utána ment, csak nem Tanzániába...

Könnyű repülést, te hollók hollója!

Balázs Bence

(Szabadság napilap, Kolozsvár)

Emlékezés Zsehránszky Istvánra

A Magyar Színházi Szövetség (MASZÍN) elnöksége és tagszínházai mély megrendüléssel veszik tudomásul, hogy életének hetvennyolcadik évében elhunyt az erdélyi magyar színjátszás kiváló ismerője és nagylelkű támogatója, a szövetség őszinte pártolója és barátja, Zsehránszky István.

Zsehránszky István, vagy ahogyan a szakmában mindannyian szólítottuk, Zseka, újságíróként került közelebbi kapcsolatba a színház világával. Tekintélyes publicisztikai munkásságának jelentős részét teszik ki a színbírálatok, beszámolók, interjúk és anketók. Szakavatott szemmel követte nyomon az erdélyi magyar társulatok munkásságát, később, a Kisebbségi Hivatal vezetőjeként tevékenyen részt vett a romániai kisebbségi színházi élet alakításában. Ő kezdeményezte a Kisebbségi Színházi Kollokvium hagyományának újraélesztését, és haláláig szívén viselte az Interetnikai Színházi Fesztivál ügyét is. Sokrétű kultúraformáló munkájára jellemző, hogy diákszínházi fesztiválokra zsűrizett, drámát fordított, és mindvégig élő kapcsolatot ápolt az összes romániai magyar társulattal.

Az elmúlt évek során szeretettel támogatta tagszínházainkat és szövetségünket az általunk szervezett IFeszt-kiadások megvalósulásában, ahogy a soron következő IFesztnek a szövetség színeiben

történő megszervezésében is. Személyében az erdélyi magyar színjátszás fáradhatatlan krónikását, fesztiválapítót, mindemellett őszinte barátot és pártfogót is gyászol a MASZÍN.

A Magyar Színházi Szövetség ezúton búcsúzik az erdélyi magyar színházi kultúra e jelentős személyiségétől, akinek emlékét a Szövetség mindennapi tevékenységében és az általa szervezett események szellemiségében is megőrizni és ápolni szándékozik.

A MASZÍN elnöksége és tagszínházai

A romániai magyar újságírás is kiváló kollégát veszített Zsehránszky István halálával, Zseka évtizedek óta volt jelen lapjainkban, rádióműsorainkban színházi, kulturális tematikájú anyagaival. A román közrádió magyar adásában az utóbbi években jelent jegyzeteiből az ősz folyamán jelenik meg válogatás a Holnap Kulturális Egyesület kiadásában.

Búcsú Bodor Banditól – mindig a szeretet

Nehezen, keservesen írom ezeket a sorokat, minden leütés fáj, miközben várom a soromat. A sorban állással mindig bajok vannak, néha egyesek tolakodnak, furakodnak, másokat, újabban a ragály protekcióisait, előre veszi a sorot beteljesítő kegyelem.

Most, a múlt héten Bodor András nyert bebocsátást a titokzatos sötétbe, a túlsó partra, ahova mindnyájan kerülünk. Még egy lelki barátom, akit nagyon szerettem.

Szerettem a társaságában lenni, kerestük egymás társaságát. Szeret-

tem, hogy szeretett kérdezni, szinte gyermeki kíváncsisággal. Ez az őszinte érdeklődés tette fiatalossá, természetesen genetikai adottságok mellett – őket: a Bodor-ikrek, András és Tamás mindig jóval kevesebbet mutattak a koruknál.

Bandinál most már múlt időbe kell tenni azt, hogy fiatalos. És a mindig? Hogy van a mindignek a múlt ideje?

Ikertestvér halála – el lehet képzelni nagyobb úrt a lélekben? A közel öt évtizeden át mindennapi, elválaszthatatlan társ hiánya, élete

párjának hiánya – méltányos dolog ez, hogy „özvegy Bodor Andrásné”?

Miközben a fiuktól, Tónitól Bandi állapotáról („három hétig küzdött a Coviddal előbb a gyergyói-, majd az udvarhelyi kórházban”), az orvosok véleményéről Julika óráról órára értesült, magam naponta kétségbeesett szoktató izgalommal keltem és fekvődtem. Utolsó napjaiban kétszer is szót váltottunk a barátommal. Én nem hívhattam, ő hívott, utoljára két nappal a halála előtt néhány percre, azt mondta, spórolnia kell az oxigénrel, mert még beszélnie kell Tomival – jól érezte magát, nevtünk, lelkesen gratuláltam az új „tüdőeredményeihez” és vártam a hírt. „Meghalt apám”, ez volt a hír.

Bodor Andrásnak január 24-én este megállt a szíve. Halála után a körülményekről, az utolsó napokról, a hamvasztásáról, gondolatainkról még napokig az ő email-címéről/releveleztünk Tónival.

Azt hiszem, végül meg vagyok békélve, a barátom tisztasággal, gondoskodással, szeretettel körülvéve halt meg.

Fent említettek mind a sajtóban dolgoztunk, az volt a pálya, életünk a sajtó körül, nagy mértékben a szerkesztés körül forgott. Igaz, hogy a Tóni a diplomáciában teljesedett ki, amiben döntő szerepe lehetett a fiára büszke Bandinak, de ő is sajtóként kezdte.

A közös hivatás volt az, aminek fél évszázaddal ezelőtt megismerkedésünket, azóta tartó barátságunkat köszönhattuk. Nem elképesztő, hogy akkor, 1970-ben a Bodor fivérek már közel húsz éve bukarestiek voltak? Annak ma már majdnem hetven éve! Hogy sodródásainkban mennyi a közös városunk? Nagyenyed, Kolozsvár, Bukarest, Marosvásárhely...

Az ikrek Brassóban születtek, a magyar sajtó egyik metropolisá-

képal

ban, amit a felmenőik tettek azzá: „A Brassói Lapok életében 1924-ben alapvető változás következett be: a vállalat ügyvezető igazgatója, majd 1928-tól tulajdonosa, Kahána Bernát a lapot országos jellegű és jelentőségű, korszerű polgári demokratikus sajtószervvé fejlesztette (...), a demokrata gondolkodású Kacsó Sándor irányítása alá került” (Wikipédia) Ott voltak már a bölcső, már a születésük előtt a sajtó szellemi világában: nagybátyjuk a tulajdonos, apjuk a munkatársa.

Bodor András az egyetem (filozófia, újságírás szak, 1959) elvégzése után azonnal központi nagy román kiadók (ESPLA, EPL) magyar szerkesztőségébe kerül – magyar könyveket gondoz, tán román nyelvűeket is – tíz évig, majd 1969-től 1971-ig a Kriterion Könyvkiadó szerkesztője. Megismerkedésünkkel tehát a nagy kiadó munkatársa. Ugyanabban az otromba házban, de mit számít! Húsz év Új Élet következik a pályáján (1971–1991), majd közel tíz év sajtófőnökség (1991–1999), közte két év kabinetfőnökség az RMDSZ bukaresti Elnöki Hivatalában. 2000-ben ment nyugdíjba az EMKE kötelékéből. Utána is aktív maradt (kiválóan fordított!), legnagyobb öröme az Új Hét születésének is tanúja és pártolója volt, mi több, két szemleclikk erejéig támogatója.

Többször volt alkalmam tanújelét látni kollégái iránta tanúsított megbecsülésének, tiszteletének, szeretetének.

Bandit sokan szerettük. Odavoltam derűs természetéért, megbízhatóságáért, kiegyensúlyozottságáért – szerettem, mert szót értettünk, mert soha rossz gondolat, sanda szándék közénk nem állt, mert segítettük egymást, mert volt Tomi, mert volt Juli, mert volt Tóni, mert voltak közös barátaink. Szerettem, mert – milyen az ember, ilyenkor hatódik meg igazán – szeretett engem.

A mindignek a múlt ideje a szeretet mindenhatósága és örökkévalósága.

Ágoston Hugó
(Újhét.com)

Búcsú a kertbarát rádióostól

Életének 93. évében, 2021. március 25-én elhunyt Tóthfalussy Béla, a Kolozsvári Rádió egykori szerkesztője, majd külső munkatársa. 1928. június 11-én született Szatmárnémetiben. Régi nemesi család leszármazottja, tanulmányait az elemi iskola után a Szatmárnémeti Református Kollégiumban folytatta, majd 1948-ban a Szatmárnémeti Kereskedelmi Gimnáziumban érettségizett.

Újságírói, szerkesztői pályafutását a bukaresti rádiónál kezdte 1959-ben, 1969-től a román televízió bukaresti magyar szerkesztőségében folytatta 1972-ig. A román televízió magyar adásánál szerkesztőségi főtáskári munkát végzett, majd kitanulta a televíziós szakmát és járta az országot, több figyelemre méltó tévéfilmet készített. Filmjei közül jelentősebbek a dokumentumfilmek: A tegnapi és mai Temesvár, Székelyföldi borvizek, Szalonta. Készült több ipari és mezőgazdasági riportfilm és interjú is. Emlékezetes alkotásai még az Olosz Lajosról, Veress Istvánról és Vér Istvánról készült portréfilmek. 1972-től a területi stúdió felszámolásáig, 1985-ig szerkesztője, főmunkatársa a Kolozsvári Rádiónak.

A '90-es évek elejétől lapot szerkesztett, másrészt a civil szervezeti életben tevékenykedett. 1991-ben a Közép- és Kelet-európai Környezetvédelmi Központban bejegyezték Veress Évával a Bioklubot, amelyet a romániai ökológiai gazdálkodás erdélyi népszerűsítésére hoztak létre. A kolozsvári rádióban egy éven keresztül tartott heti biotanácsadást Veress Évával.

1992-ben létrehozta a Kertbarátok Lapját, amelynek alapító szerkesztője, majd 1993-ig főszerkesztője. Kertbarátok Egyesülete, amelynek 1992–1997 között ő az ügyvezetője. 1992–1997 között a Kertbarátok Egyesülete ügyvezetője.

Bajor Andorral Vasile Rebreanu és Romulus Guga több színdarabját fordította román nyelvről magyarra. Ezek a kolozsvári Rádióban hangzottak el. 2002-ben bekövetkezett súlyos betegségéig a munkájának és a családjának élt. Hosszas testi szenvedés után 2021 márciusában örökre megpihent.

Somai Józsefnek, a Szabadság 2013. június 21. számában megjelent írása felhasználásával.

Az örök hó határán

Farkas Árpád (1944–2021) Kossuth-díjas költő emlékére

„Ne játsszatok a csontjainkkal, / elherdáljátok végül őket, / hiába búvom ezer éve / értük a székely temetőket...”

A verstöredék másfél évvel ezelőtt, az Úzvölgye kálváriája kapcsán született jalkiáltás része, de írhatta volna Farkas Árpád e sorokat több mint harminc évvel korábban is. Azokban az időkben, amikor az erdélyi magyarság hasonló mondatokba kapaszkodva igyekezett emberhez méltó módon túlélni. Ő azonban 2019-ben írta, mint az az ember, aki a könyörtelen életkor és a romló egészségi állapot korlátain áthajolva is figyelmeztet: az alkotó közéleti érzékenysége és felelősségvállalása változatlan és kortalan.

Farkas Árpád talán most dőlt hátra először és igazán – halálában. Mivel több mint ötven éve kezdődött költői pályafutásának terméséből képtelenség megfelelő arányérzéssel idézni, rá emlékezve elég lenne talán csak annyit mondani, hogy alagutak a hóban, hogy az árdelei teleholddal gurul anyám rozsenyere, hogy lipovánok, atyámfiái meg hogy Áron még szorítja, de Imre, Imre ő egyre jobban elhagyja magát. Még akkor is, ha utóbbi villanás meglehetősen illúzióromboló utalás a kitartás-helytállás legendás Tompa László-sorsparabolájára. S ha még azt is hozzátenném,

hogy „én régóta úgy igyekszem szelidséggel bebútorozni magam, hogy gondjaim ne bántásák azokat, kik segíteni – helyzetüknél fogva – tehetetlenek, akiknek meg ehhez hivataladtak s hivatást, azokat bántásák!” – akkor lassan a tökéletes kerektséghez közelítene a kép.

De feltétlenül kereknek kell-e lennie annak a képnek? Legfeljebb annyira, amennyire egy emberi élet az lehet. Amennyire hibátlan lehet az alkotói pálya íve. Amilyen mértékben befejezett egy vers, egy írásmű, egy életmű. Több helyen úgy fogalmazott: túlélte magát. Korántsem könnyed, boldog felszusszannással, árnyalta egy korábbi beszélgetésünk során. „Erdélyi költőink közül sokan – hogy csak Szócs Kálmánt vagy Szilágyi Domokost említsem nemzedékközelből – nem éltek túl. Minthogy azt sem mondhatni, hogy hősi halált haltak.

Nem tagadta, valaha őt is megérintette az emberarcú szocializmus eszménye, nagyjából akkortájt, amikor a naív, pirkadó eszméletű, idealizmusra fogékony embert általában. Ugyanakkor azon szerencsések közé tartozik, akiket alighogy megérintett, menten orrba is vágott. „Mert mindig vértként borult, nőtt fel rám az addig csak félig megértett falusi, kisvárosi gyermek-

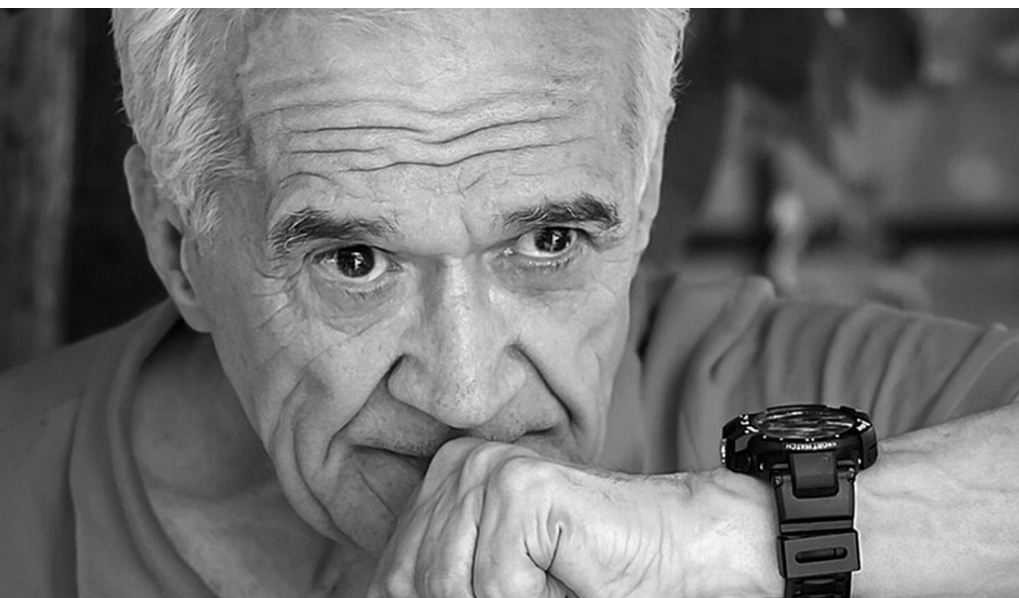
kor tapasztalati világa” – mondta örök hálával a hangjában. Miközben a nemzedékeket az irodalomban többnyire csak a rajtnál látni együtt, aztán szétszélednek, amint kialakul az egyéninek nevezhető hangjuk-világlátásuk. „Van, akit az önkényuralom s az alkohol puhított jellemszegénnyé, mások a kozmopolitizmus vonatán száguldtak messzire. Mert az írás, ha komolyra fordul a dolog, kegyetlenül magányos, önkínzó mesterséggé válik.”

Sepsiszentgyörgyre érkezése az 1968-as megyealapítás első négy emlékezetes esztendejével azonosítható, amely egy vörös kor „torzonborzonságából” is kipiroslott, miután rövid időre felülkerekedett benne az emberi tényező. Megkésétt transzszilvanizmussal vádolták. Vállalta a megkésétt jelzővel ellátott Kós Károly-i terminológiát. „Mert mire mi tollforgatókká értünk, kiárusították Erdélyből a németeket és a zsidókat, helyükbe az Erdély-mentalitást nehezebben elsajátító ókirályságbeli románság tömegeit hozták.” És talán azért is, mivel a transzszilvanizmus újraélesztésének szándéka a szocializmus kiteljesedésének és későbbi bukásának történelmi időszakára esett, amely minden másfajta szellemi izmosodást üldözött.

Életének hetvenhetedik évében, súlyos betegség után, február 7-én elhunyt Farkas Árpád Kossuth-díjas költő, a Magyar Művészeti Akadémia tagja, a Háromszék volt főszerkesztője, a lap meghatározó szellemi vezetője. Meggyőződését, miszerint a versnek, a költői megszólalásnak – vagy csak az egyszerű emberi szónak – erkölcsi tétje és tartalma van, magával vitte az örök hó határára. És ránk hagyatkozta.

Csinta Samu

Magyar Nemzet, 2021. február 9.

VI. Brassai Sajtófotó-pályázat 2021

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete meghirdeti a **VI. Brassai Sajtófotó pályázat**ot. Romániai magyar és külföldi fotóriporterek, újságírók jelentkezését várjuk 2020. január 1. – 2021 május 31. között készült alkotásaikkal, továbbá magyarországi vagy a világban másutt élő magyar fotósok Romániában készült, vagy a külföldi magyarok életével foglalkozó képeit.

Pályázatunk névadója, Brassai, eredeti nevén Halász Gyula, (Brassó, 1899. szeptember 9. – Éze, Alpes-Maritimes, Franciaország, 1984. július 8.) fotó- és filmművész, festő, író. 1919-ben Párizsban André Kertész vezette be a művészkörökbe. Későbbi fotóalbumaiban már a lényegét tudta megragadni Párizsnak, úgy, ahogy erre korábban csak Toulouse-Lautrec volt képes. A fotóművészet mellett képzőművészként és íróként is sikeres volt. Írásait a Brassói Lapok, a Napkelet, a Keleti Újság és a Periszkóp közölte. Regényt írt, Prévert verseit illusztrálta, grafikát, Picassóval együtt szobrokat állított ki, filmje (Ameddig állatok lesznek) díjat nyert a Cannes-i fesztiválon.

Kategóriánként legtöbb 5-5 egyedi képpel és 3-3 sorozattal vagy képriporttal (utóbbiak esetében maxi-

mum 10 felvétel) lehet jelentkezni. A zsűri a sorozatokat megbonthatja, és egyedi fotóként díjazhatja a kiemelt képet.

A pályaműveket az alábbi kategóriákban várjuk:

1. Hír-, eseményfotó, dokumentarista fotó
2. Fotóriport
3. Portréfotó
4. Szociofotó
5. Sportfotó

A jelentkezési lapot, az önéletrajzot és a pályaműveket a murefoto@gmail.com címre várjuk. Beküldési határidő: **2021. augusztus 15.**

A pályamű a kép címével, készítésének idejével és helyével együtt válik teljessé, sorozat esetében rövid leírás mellékelhető. A pályázattal kapcsolatos további tájékoztatás, valamint visszajelzés a MÜRE Fotópályázat Facebook-csoporton keresztül is igényelhető. Egy pályázó – függetlenül attól, hány kategóriában pályázik – csak egy nevezési lapot kell kitöltsön. Kérjük, az adatlaphoz mellékelje önéletrajzát! A nevezés ingyenes. A nevezéssel a pályázó kijelenti, hogy a kép(ek)et ő készítette 2020. január 1. – 2021. május 31. között és rendelkezik a beadott képek eredeti változatával. A kiíró fenntartja a jogot, hogy a pá-

lyázati anyagból válogatott kiállítást szervezzon, albumot jelentessen meg. Jelentkezésével a pályázó ehhez beleegyezését adja.

A pályázaton manipulált képek nem vehetnek részt. Nem számít manipulációnak a hagyományos fotográfiai korrekció, a színek, tónusok és a fényerő beállítása, illetve a felvétel közben keletkezett technikai hibák eltávolítása. Manipulációnak számít a képek tartalmának megváltoztatása, képi elemek utólagos eltávolítása vagy hozzáadása egy képhez.

Legalább 2 megapixel felbontású, JPG formátumú képpel lehet pályázni. A maximális fájlméret 10 Mbyte. A képaláírás egyenként maximum 200 leütés lehet szóközzel együtt, a fotóriportok, képsorozatok bevezető szövege maximum 1200 jel. A zsűri a pályázati feltételektől eltérő pályaműveket kizárhatja.

DÍJAZÁS: Brassai-díjban részesül a pályázat legjobb egyedi képe vagy sorozata. A pályázat összdíjazása 2000 lej. A pályázat kiírója partnerek bevonásával különdíjakat adhat ki.

Eredményhirdetés 2021. szeptember 18-án, a MÜRE szakmai tanácskozásán kerül sor Gyergyószárhegyen.

SZÁRHEGY A (SAJTÓ)VILÁG KÖZEPE!

Szeptember 16-19. között a romániai magyar sajtó központja lesz GYERGYÓSZÁRHEGY.

16-17-én a településen tartjuk a MÚRE hagyományos éves szakmai tanácskozását, majd 18-án ugyancsak Gyergyószárhegyen ünnepi rendezvényen emlékezünk meg Egyesületünk megalakulásának 30 (+1) évfordulójára.

**ÜNNEPELJÜNK EGYÜTT,
LEGYÜNK EGYÜTT, ÚJBÓL SZABADON!**

NE HAGYD KI, GYERE TE IS!

Részletes tájékoztatás a MÚRE honlapján (mure.ro) és hírleveleiben.
LEGYÜNK EGYÜTT, ÚJBÓL SZABADON!

